

Provinciaal Natuurbeheerplan - 2012 provincie Fryslân

Vastgesteld door Gedeputeerde Staten van Fryslân
op 27 september 2011

Inhoudsopgave		
1.	Inleiding	5
1.1	Algemeen	5
1.2	Waarom een nieuw beheerplan	5
1.3	Status en doel van het beheerplan	6
1.4	Gevolgde procedure, overleg en inspraak	7
1.5	Leeswijzer	7
2	Beleidskader	8
2.1	Algemeen	8
2.2	Rijksbeleid en Europees beleid	8
2.2.1	Nota Ruimte en EHS	8
2.2.2.	Natuurbeschermingswet en Natura 2000	8
2.2.3	Agenda Vitaal Platteland en ILG	9
2.2.4	Actieprogramma een rijk weidevogellandschap	9
2.3	Provinciaal beleid	9
2.3.1.	Streekplan 2007: Om de kwaliteit fan de romte	10
2.3.2	Meer ruimte voor weidevogelbescherming in Fryslân	10
2.3.3.	Werkplan Weidevogels in Fryslân 2007-2013	10
2.3.4.	Overige beleidskaders	11
3.	Werkwijze Natuurbeheerplan	12
3.1.	Algemeen	12
3.2	De Index, een nieuwe taal	12
3.3	Beheer en Kwaliteitimpulsen	13
3.4	Kaarten	13
4.	Natuur- en Landschapsdoelen in Fryslân	15
4.1.	Algemeen	15
4.2	Deelgebieden	15
4.2.1.	Waddeneilanden	15
4.2.2.	Noordelijk Kleigebied	15
4.2.3.	Noordelijke Wouden	15
4.2.4.	Zuidelijke Wouden	15
4.2.5	Zuidwesthoek	16
4.2.6	Greidhoek	16
4.2.7.	Lage Midden	16
4.2.8.	Gaasterlân-Sleat	16
4.3.	Van Natuurdoelen naar de Index Natuur en Landschap	17
4.4.	Uitzondering: Gaasterlân – Sleat	17
5.	Subsidieverordening Natuur- en Landschapsbeheer	18
5.1.	Algemeen	18
5.2	Beheertypenkaart	18
5.3	Natuurbeheer	19
5.4.	Agrarisch Natuurbeheer	19
5.4.1.	Algemeen	19
5.4.2.	Agrarische faunagebieden	20
5.4.2.1.	Akkerfaunagebied: akkervogels	20
5.4.2.2.	Ganzenfoerageergebieden	21
5.4.3.	Agrarische floragebieden: botanisch beheer	22
5.4.3.1.	Botanisch waardevol grasland	22
5.4.3.2.	Botanisch waardevol akkerland	23
5.5.	Weidevogelbeheer	23
5.5.1.	Criteria en werkwijze begrenzing Weidevogelkerngebieden	24

Natuurbeheerplan 2012

5.5.1.2.	Samenwerking	25
5.5.1.3	Collectief beheerplan	25
5.5.1.4.	Mozaïekplan	26
5.5.2	Inrichting	29
5.5.3.	Weidevogelbeheer binnen natuurbeheer	29
5.5.4.	Uitbreiding “zoekgebied collectief beheer”	30
5.6.	Agrarisch Natuurbeheer binnen natuurgebieden	31
5.7.	Landschapsbeheer	31
5.7.1	Algemeen	31
5.7.2.	Criteria en werkwijze begrenzing landschapsbeheer	32
5.8	Onderzoek agrarisch natuur- en landschapsbeheer	33
5.9	Landschappelijk biotoopbeheer	33
5.10.	Subsidie probleemgebieden	34
5.11.	Toeslagen	34
5.12.	Organisatiesubsidie	35
5.13.	Werkwijze Gaasterlân-Sleat	35
5.13.1	Experiment Gaasterlân-Sleat	35
5.13.2	Het experiment in het nieuwe subsidiestelsel Natuur en Landschap	35
5.13.3.	Technische uitwerking in de Beheertypenkaart	36
5.13.3.1	Natuurbeheer	36
5.13.3.2	Agrarisch Natuurbeheer	36
5.13.3.3.	Landschap	36
5.13.3.4.	Evaluatie	37
6	Kwaliteitsimpulsen Natuur en Landschap	38
6.1.	Algemeen	38
6.2.	Ambitiekaart	38
6.3	Investeringsubsidie	39
6.4.	Subsidie voor functiewijziging	39
6.5.	Grondverwerving	40
7.	Subsidie aanvragen	41
7.1.	Aanvragen van subsidie	41
7.2	Subsidieperiode	41
7.3.	Meer informatie	41
Bijlagen		
4	Index Natuur en Landschap	
5	Index Landschap: mogelijkheden per deelgebied	
6	Toelichting Landschappelijk biotoopbeheer	
7	Spelregels collectief akkervogelbeheer	
kaarten		
1	Kaart: EHS en overige Natuur in Fryslân	
2a	Kaart: Probleemgebieden en deelgebieden in Fryslân	
2b	Kaart: zoekgebied Noardlike Fryske Wâlden	
3	Kaart: Collectief beheer akkervogels- en weidevogels	

1 Inleiding

1.1 Algemeen

Op 1 januari 2011 is het nieuwe Stelsel voor Natuur- en Landschapsbeheer (SNL) volledig in werking getreden nadat dit een jaar eerder al voor agrarisch natuur en landschapbeheer van kracht geworden was. Het stelsel beschrijft op welke wijze het beheer en de ontwikkeling van natuurgebieden, agrarische natuur en landschapselementen in de provincie Fryslân gesubsidieerd worden. Het SNL vervangt het Programma Beheer. Het stelsel bestaat uit twee Subsidieverordeningen: de 'Subsidieverordening Natuur en Landschapsbeheer 2010-2' en de 'Subsidieverordening Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap 2010-2', vastgesteld door Provinciale Staten van provincie Fryslân op 6 november 2010.

Ten behoeve van de uitvoering van de 'Subsidieverordening Natuur en Landschapsbeheer', en de 'Subsidieverordening Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap' stelt de provincie een natuurbeheerplan op. In een natuurbeheerplan geven Gedeputeerde Staten gebieden aan waar subsidiëring¹ van beheer van natuur, agrarische natuur en/of landschapselementen mogelijk is. Het natuurbeheerplan geeft ook aan waar zogenaamde kwaliteitsimpulsen voor natuur en landschap mogelijk zijn. Daarnaast beschrijft het natuurbeheerplan per (deel)gebied welke natuur- en landschapsdoelen van toepassing zijn en stelt het Natuurbeheerplan zo nodig aanvullende eisen ten aanzien van het uitvoeren van bepaalde beheermaatregelen.

Grondeigenaren en grondgebruikers, die op basis van de genoemde Subsidieverordeningen in aanmerking komen voor subsidie, kunnen met dit Natuurbeheerplan achterhalen welk type subsidie van toepassing is voor hun grond. Subsidieaanvragen op basis van de genoemde Subsidieverordeningen worden (onder andere) aan dit Natuurbeheerplan getoetst.

1.2 Waarom een nieuw beheerplan?

Omdat het SNL (per 1-1-2010) anders is opgebouwd dan het oude Programma Beheer, is in 2009 een geheel nieuw Natuurbeheerplan opgesteld. Dit plan zit qua opbouw en structuur dus heel anders in elkaar dan zijn voorlopers. De voorlopers waren:

Gebiedsplan De Friese Waddeneilanden	16 augustus 2002
Gebiedsplan Het Noordelijk Kleigebied	16 augustus 2002
Gebiedsplan De Noordelijke Wouden	16 augustus 2002
Gebiedsplan De Zuidelijke Wouden	16 augustus 2002
- voor het ROM-gebied Zuidoost Friesland: afzonderlijke gebiedsplannen	
Gebiedsplan De Greidhoek	16 augustus 2002
Gebiedsplan De Zuidwesthoek	17 september 2002
Gebiedsplan Het Lage Midden	17 september 2002
Landschapsgebiedsplan Noordelijke Friese Wouden	juli 2000
Gebiedsplan Gaasterlân-Sleat	augustus 2000
Gebiedsplan foerageergebieden overwinterende ganzen en smienten Fryslân	augustus 2008
Beheersgebiedsplan 'Vrij Inzetbare Hectaren Fryslân'	oktober 2008

¹ De term subsidie is een verzamelnaam voor het instrumentarium dat de overheid heeft om beleidspunten te stimuleren.

Subsidie: een tijdelijke bijdrage van de overheid, dan wel een permanente bijdrage voor het uitvoeren van een activiteit waarvan het economisch belang niet direct voor de hand ligt.

In dit Natuurbeheerplan wordt een stelsel van natuurtypen en beheertypen gehanteerd. Deze taal is beschreven in de Index Natuur en Landschap, een landelijk uniforme index met natuurtypen, agrarische natuurtypen en landschapselementen. Een Natuurbeheerplan bestaat ondermeer uit de beheertypenkaart en de ambitiekaart. Deze bouwen voort op de inhoud van voorgaande gebiedsplannen, het landschapgebiedsplan en het beheersgebiedsplan. Het nieuwe stelsel betreft namelijk enkel een nieuwe manier van subsidiëren. Het beleid op basis waarvan subsidies in dit Natuurbeheerplan 2012 aan bepaalde doelen worden verstrekt, is grotendeels ongewijzigd ten opzichte van het voorgaande Natuurbeheerplan 2011.

1.3 Status en doel van het natuurbeheerplan

Het Natuurbeheerplan 2012 beschrijft de subsidiemogelijkheden voor beheer en ontwikkeling van natuurgebieden, agrarische natuur en landschapselementen in Fryslân, vanaf 1-1-2012. De begrenzing van gebieden in het Natuurbeheerplan heeft vooral betrekking op deze subsidiemogelijkheden. De subsidiemogelijkheden zijn wel nadrukkelijk gerelateerd aan de natuurdoelen die de provincie nastreeft. Het natuurbeheerplan is dus in die zin ook een belangrijk sturingsinstrument.

Subsidiesⁱ worden op vrijwillige basis aangevraagd. Dit betekent dat beheerders van (agrarische) natuur en landschap zelf de keuze maken of ze gebruik maken van de geboden subsidiemogelijkheden. Het Natuurbeheerplan heeft geen planologische consequenties of consequenties voor bestemmingsplannen. De begrenzing van natuurgebieden heeft geen consequenties voor de uit een vigerend bestemmingsplan voortvloeiende bestaande gebruiksmogelijkheden van begrensde gronden en ook niet voor daarnaast gelegen gronden. De gebruiksmogelijkheden van een perceel met een agrarische bestemming worden uitsluitend bepaald door het vigerende bestemmingsplan. Een Natuurbeheerplan heeft dus geen enkele invloed op bestaande gebruiksmogelijkheden. Het Natuurbeheerplan en het bestemmingsplan zijn verschillende toetsingskaders waarvoor de betrokken bestuursorganen een eigen bevoegdheid tot belangenafweging hebben. Wanneer op vrijwillige basis in een begrensd natuurgebied landbouwgrond wordt omgevormd naar natuur met functieveranderingssubsidie, dan moet de bestemming wel gewijzigd worden van landbouwkundige bestemming naar een natuurbestemming in het bestemmingsplan.

Van de gebieden die in dit Natuurbeheerplan zijn begrensd, ligt een groot deel binnen de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). De feitelijke planologische begrenzing van de EHS (bestaande uit traditionele natuur, nieuwe natuurgebieden en beheersgebieden) vindt echter niet in dit Natuurbeheerplan plaats, maar is in het kader van het Streekplan 2007 'Om de kwaliteit fan de romte' vastgesteld. Gedeputeerde Staten kunnen besluiten om op eigen initiatief of op verzoek van anderen de begrenzing van de EHS te herzien. Bij een besluit tot wijziging van de EHS zal de procedure van Afdeling 3.4 van Hoofdstuk 3 van de Algemene wet bestuursrecht (uniforme openbare voorbereidingsprocedure) gevolgd worden. De EHS is als kaartbijlage nummer 1 opgenomen in dit Natuurbeheerplan.

Een wijziging van de begrenzing van de EHS kan reden zijn om ook de begrenzing van gebieden in dit Natuurbeheerplan te herzien. Ook nieuwe inzichten over de kwaliteit van gebieden en bijvoorbeeld beleidsontwikkelingen kunnen reden zijn om het Natuurbeheerplan aan te passen. In een Natuurbeheerplan worden de subsidiemogelijkheden tot op perceelsniveau aangegeven. Een Natuurbeheerplan stuurt dus op de realisatie van specifieke doelen in gebieden. Om een Natuurbeheerplan actueel te houden is de inbreng van beheerders nodig. Op verzoek en in onderling overleg kan bepaald worden of een Natuurbeheerplan op onderdelen wordt aangepast.

1.4 Gevolgde procedure, overleg en inspraak

Bij de vaststelling van een Natuurbeheerplan is de in de afdeling 3.4 van Hoofdstuk 3 van de Algemene wet bestuursrecht geregelde procedure gevolgd. Het gehele proces van de omvorming van het oude Programma Beheer naar het nieuwe stelsel en het nieuwe Natuurbeheerplan, is regelmatig besproken in een klankbordgroep. Deze klankbordgroep bestond uit vertegenwoordigers van de volgende beheerders: BoerenNatuur (6 leden van het kernteam en ambtelijke vertegenwoordiging), It Fryske Gea, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, Federatie Particulier Grondbezit, Bosk & Greide, en andere betrokken partijen: Dienst Landelijk Gebied, BFVW, KNJV en Landschapsbeheer Friesland. In februari 2011 is deze klankbordgroep opgeheven en opgevolgd door het Beheerdersoverleg Natuur en Landschap onder de Provinciale Commissie Landelijk Gebied (PCLG).

Het Ontwerp- Natuurbeheerplan 2012 Fryslân is besproken in het beheerdersoverleg N&L en na advisering door de PCLG heeft Gedeputeerde Staten het vastgesteld op 10 mei. Van 15 mei tot en met 26 juni heeft het ontwerp ter inzage gelegen. Gedurende deze periode zijn belanghebbenden in de gelegenheid gesteld om op het ontwerp te reageren.

1.5 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 van dit plan beschrijft de verschillende beleidskaders die relevant zijn voor de in dit Natuurbeheerplan beschreven subsidies. In hoofdstuk 3 wordt nader ingegaan op de werkwijze van het Natuurbeheerplan. In hoofdstuk 4 worden in het kort de natuurdoelen per regio in Fryslân beschreven. Hoofdstuk 5 beschrijft de subsidiemogelijkheden van beheer van natuur, agrarische natuur en/of landschapselementen. De subsidiemogelijkheden voor kwaliteitsimpulsen worden in hoofdstuk 6 beschreven. Tot slot is in hoofdstuk 7 beschreven hoe en waar subsidies zoals beschreven in dit Natuurbeheerplan aangevraagd kunnen worden.

2. Beleidskader

2.1. Algemeen

Het Natuurbeheerplan geeft invulling aan het natuur- en landschapsbeleid van diverse overheden (Europese Unie, Rijk en Provincie). Het verstrekken van subsidies voor beheer en kwaliteitsimpulsen zal uiteindelijk leiden tot de realisatie van dit beleid. In dit hoofdstuk wordt in het kort ingegaan op de meest relevante beleidskaders.

2.2. Rijksbeleid en Europees beleid

De provincie is een belangrijke partner voor de rijksoverheid om het nationale natuurbeleid te kunnen realiseren. Richtinggevend voor het nationale natuurbeleid zijn de internationale doelstellingen van het Biodiversiteitsverdrag, de Millennium Development Goals en het beleid van de Europese Unie. Het kabinet zet zich in om het verlies aan biodiversiteit een halt toe te roepen en bij te dragen aan de millennium doelen per 2010. Het wil er tevens voor zorgen dat in 2020 duurzame condities zijn voor het voortbestaan van alle soorten en populaties die in 1982 van nature in Nederland voorkwamen.

Onderdeel van het natuurbeleid vormen ook de inspanningen voor de verbetering van milieu en platteland door middel van agrarisch natuurbeheer. Nederland maakt daarbij gebruik van de doelen die in het Europese Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP2) zijn opgenomen. Een doel is het verhogen van duurzaam gebruik van landbouwgrond. Beheerders van landbouwgrond worden gestimuleerd om hun land zodanig te beheren dat natuur, milieu, landschap en klimaat er baat bij hebben.

2.2.1. Nota Ruimte en EHS

Belangrijk instrument voor de realisatie van de biodiversiteitdoelstellingen is de Ecologische Hoofdstructuur. De EHS is een netwerk van natuurgebieden, beheersgebieden en verbindingszones. Hierbinnen kan de uitwisseling van soorten optimaal plaatsvinden en wordt de biodiversiteit verbeterd. De landelijke doelstellingen voor de EHS zijn verder uitgewerkt in de nota Natuur voor mensen, mensen voor natuur (2000) en in de Nota Ruimte (2004).

Elke provincie heeft van het rijk een taakstelling meegekregen om voor 2018 een hoeveelheid nieuwe natuur te realiseren en de huidige natuur te behouden. Om de doelstellingen te kunnen bereiken worden natuurgebieden veiliggesteld door middel van wetgeving, verwerving, inrichting en/of beheer en worden sommige landbouwgronden natuurvriendelijk beheerd. De EHS bestaat uit bestaande natuurgebieden (duinen, heiden, bossen, landgoederen), nieuwe natuur op landbouwgrond en agrarische gebieden die zodanig beheerd worden dat er natuur- en landschapswaarden worden behouden en versterkt.

2.2.2 Natuurbeschermingswet en Natura 2000

In 1967 is in Nederland de eerste Natuurbeschermingswet in werking getreden. Deze wet maakte het mogelijk om natuurgebieden en soorten te beschermen. Deze wet is op 2 oktober 2005 vervangen door de Natuurbeschermingswet 1998. Sindsdien zijn de bepalingen vanuit de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn in de Natuurbeschermingswet verwerkt. Op grond van de Natuurbeschermingswet worden drie typen gebieden beschermd:

1. Natura 2000-gebieden (Vogelrichtlijn- en Habitatrichtlijngebieden)
2. Beschermde Natuurmonumenten en
3. Wetlands volgens het verdrag van Ramsar

Het merendeel van de gebieden die onder de werkingssfeer van de Natuurbeschermingswet vallen, maken deel uit van de Ecologische Hoofdstructuur.

Natura 2000 is een Europees netwerk van waardevolle, te beschermen natuurgebieden die zijn aangewezen onder de Vogel- en/of Habitatrichtlijn. Doel is de achteruitgang van de biodiversiteit een halt toe te roepen. Nederland kent 162 Natura 2000-gebieden. Deze worden momenteel aangewezen door de minister van EL&I. Voor elk gebied wordt vastgesteld welke flora- en faunadoelen of -soorten in een gebied behouden moeten blijven of ontwikkeld moeten worden. Voor deze gebieden moet een 6 jaar geldend beheerplan gemaakt worden waarin staat welke maatregelen er in die periode genomen moeten worden om de doelen te behalen. Wanneer daar aanleiding voor is wordt het Natuurbeheerplan aangepast aan het Natura 2000 beheerplan. Het kan bijvoorbeeld nodig zijn om het natuurbeheertype aan te passen aan het Natura 2000 beheerplan, zodat voor het noodzakelijke beheer, subsidie aangevraagd kan worden.

2.2.3 Agenda Vitaal Platteland en ILG

Het rijk heeft zijn beleid voor het landelijke gebied vastgelegd in één integraal beleidskader: Agenda voor een Vitaal Platteland (AVP). De AVP bevat de visie op een leefbaar, vitaal en duurzaam platteland met opgaven voor economische, ecologische en sociaal-culturele aspecten van het platteland. De beleidsopgaven die hieruit voortvloeien staan in het Meerjarenprogramma Vitaal Platteland (MJP), een uitvoeringsprogramma voor de uitvoering van de nationale doelen. Met het uitbrengen van deze agenda met bijbehorend meerjarenprogramma wordt minder beleid en meer samenhang in uitvoering op gebiedsniveau beoogd. De rol van de provincies is daarbij versterkt.

Sinds 1 januari 2007 is de Wet Inrichting Landelijk Gebied (WILG) van kracht. Met de invoering van de WILG is een groot aantal Subsidieverordeningen in één keer vervangen door één regeling. De financiering is geregeld middels het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG). Alle gebiedsgerichte rijksdoelen uit het Meerjarenprogramma Vitaal Platteland worden via het ILG uitgevoerd. In het ILG zijn financiële middelen voor natuur (waaronder de ecologische hoofdstructuur), recreatie (onder meer recreatie om de stad), landschap, landbouw, milieu (bodemsanering), en de reconstructie van zandgebieden opgenomen. Het Subsidiestelsel voor Natuur- en Landschapsbeheer wordt in het kader van het ILG onder verantwoordelijkheid van de provincies uitgevoerd. Dit was vanaf 2007 bij het Programma Beheer ook het geval. Daarvoor werd Programma Beheer onder verantwoordelijkheid van het Rijk uitgevoerd. De gebiedsgerichte benadering van het ILG is gericht op een brede inzet van middelen met mogelijkheden voor maatwerk. Deze benadering komt ook in het nieuwe subsidiestelsel terug in de vorm van de kwaliteitsimpuls (zie hoofdstuk 5).

In het regeerakkoord 2010 is aangekondigd dat het kabinet 600 miljoen wil bezuinigen op het Investeringsbudget Landelijk Gebied. Dit zal ook gevolgen hebben voor de doelen en beschikbare middelen ten aanzien van Natuur, Agrarische Natuur en Landschap (beheer).

2.2.4. Actieprogramma 'Een rijk weidevogellandschap'

Het Actieprogramma Weidevogels is in 2005 opgesteld door het ministerie van LNV, samen met provincies, gemeenten, waterschappen en organisaties van boeren, natuurbeheerders, vogelbeschermers, kennisinstellingen en vrijwilligers. Het programma heeft als doel de achteruitgang van het aantal weidevogels tot staan te brengen in 2010 en om te buigen in een stijging van aantallen broedparen. Hiervoor zijn vergaande maatregelen nodig die vooral gericht zijn op het behoud van het Nederlandse weidevogellandschap, dat op wereldschaal uniek is. Daarnaast moet er 280.000 hectare goed weidevogelgebied beschikbaar zijn in 2018. Het actieprogramma stelt een aantal concrete acties voor:

- het afremmen van stedelijke ontwikkelingen in rijke weidevogelgebieden
- inzet van middelen op voldoende oppervlakte weidevogelgebied op de juiste plek
- kwaliteitsverbetering weidevogelbeheer door boeren en terreinbeheerders

- meer verantwoordelijkheid in de streek leggen via gebiedsplannen
- bevorderen van economische duurzaamheid van landbouwbedrijven
- ontwikkelen van een renderend bedrijfstype waar weidevogelbeheer voorop staat
- vergroten maatschappelijk draagvlak.

2.3 Provinciaal beleid

De nationale beleidskaders zijn maatgevend voor het provinciale beleid. Het provinciale natuur- en landschapsbeleid is gericht op het herstel, de instandhouding en de ontwikkeling van natuur, agrarische natuur en landschap. De volgende provinciale beleidskaders geven een nadere uitwerking van de nationale kaders:

2.3.1. Streekplan 2007: Om de kwaliteit fan de romte

Eind 2006 is door Provinciale Staten het Streekplan voor de provincie Fryslân vastgesteld. De provincie Fryslân wil ook buiten de EHS bijdragen aan ruimtelijke condities voor instandhouding en verbetering van natuurwaarden. Er wordt gestreefd naar de instandhouding van belangrijke natuurwaarden, waaronder kwetsbare dier- en plantensoorten. Er wordt specifiek ingezet op:

- Een verantwoorde weidevogelstand en voldoende ganzenfoeragegebieden in de open klei- en veenweidegebieden,
- Ecologisch goed functionerende houtwallen- en elzensingelgebieden in de besloten zandgebieden,
- Bescherming van weidevogels en ganzen buiten de EHS op vrijwillige basis, zonder planologische beperkingen.

De provincie Fryslân blijft voor een gezonde weidevogelstand inzetten op voldoende geschikte weidevogelkerngebieden binnen en buiten de EHS. Hiervoor wil zij de 'Vrij Inzetbare Hectaren' blijven benutten, waarbij in belangrijke weidevogelkerngebieden over de hele provincie contracten voor weidevogelbeheer kunnen worden afgesloten. De grutto vormt een belangrijke gidssoort voor de weidevogels. Aan gebieden met een hoge score op de verspreidingskaart voor grutto's wordt prioriteit gegeven binnen het weidevogelbeheer.

In het kader van het Streekplan zijn de twee Nationale Landschappen begrensd; Zuidwest Fryslân en de Noardlike Fryske Wâlden. Een belangrijke doelstelling in de Nationale Landschappen is het behouden en versterken van kernkwaliteiten.

2.3.2. Meer ruimte voor weidevogelbescherming in Fryslân

In 1997 is de nota 'Meer ruimte voor weidevogelbescherming in Fryslân' vastgesteld. 'Meer ruimte' in deze nota betekende vooral meer ruimte voor gesubsidieerd weidevogelbeheer buiten de begrensde beheer- en natuurgebieden. 'Meer ruimte' betekende ook meer ruimte voor de landbouw voor weidevogelbescherming zonder planologische druk. De nota omschrijft vier beleidssporen, te weten:

- Weidevogelbeheer in natuurgebieden met een weidevogeldoelstelling
- Agrarisch weidevogelbeheer in vooraf begrensde beheersgebieden
- Agrarisch weidevogelbeheer met vrij inzetbare hectaren
- Algemene weidevogelzorg.

2.3.3. Werkplan Weidevogels in Fryslân 2007 – 2013

Met dit werkplan wordt een herijking van de nota 'Meer ruimte voor weidevogelbescherming in Fryslân' gerealiseerd. Het werkplan is in juli 2006 vastgesteld door Gedeputeerde Staten. In deze nota wordt een vervolg aan het provinciale weidevogelbeleid gegeven voor de periode 2007 – 2013. In het werkplan wordt ervoor gekozen om het viersporen beleid te handhaven, maar de schotten tussen de beleidssporen weg te halen en op gebiedsniveau te streven naar

optimale samenwerking tussen betrokken organisaties. Een kwaliteitsslag kan worden bereikt als het mozaïekbeheer, zoals zich dat recent heeft ontwikkeld, voor de weidevogels krachtig wordt ingezet.

De doelstelling is dat betrokken organisaties gaan samenwerken en met elkaar komen tot het werken in een weidevogelkring². Binnen een weidevogelkring zullen de betrokkenen hun activiteiten op elkaar afstemmen en de inrichting van het gebied zo optimaal mogelijk afstemmen op de wensen van de weidevogels. Het werken met mozaïekbeheer op gebiedsniveau zal worden gestimuleerd en de inzichten rondom het functioneren en optimaliseren ervan wordt nauwgezet gevolgd door onderzoek, monitoring en het ondersteunen van experimentele projecten.

De uitvoeringspraktijk laat zien dat de kwaliteit van het weidevogelbeheer beter moet. Het is nodig dat op gebiedsniveau de randvoorwaarden voor beheer worden aangescherpt. Omdat het budget beperkt is moet dit gericht ingezet worden in gebieden met de meeste perspectieven en kunnen de subsidies niet verspreid over alle type gebieden beschikbaar worden gesteld. De inzet moet, conform het actieprogramma 'Een rijk weidevogellandschap' van het weidevogelverbond, meer gericht worden op de gebieden waar in de toekomst een duurzaam resultaat kan worden bereikt.

Het actieprogramma is eind 2010/begin 2011 geëvalueerd. Een belangrijke conclusie/aanbeveling is dat er een omslag naar gebiedsgerichte aanpak is gemaakt, maar dat er nu ingezet moet worden op méér kwaliteit. De conclusies en aanbevelingen moeten nog vertaald worden naar nieuw beleid.

2.3.4. Overige beleidskaders

Naast Europese, nationale en provinciale beleidskaders, spelen ook andere beleidskaders; zo kunnen gemeentelijke bestemmingsplannen en/of Algemene Plaatselijke Verordeningen van belang zijn bij bijvoorbeeld de uitwerking van weidevogelbeheer. Verder is "waterhuishouding" een belangrijk aspect bij weidevogelbeheer; het provinciale waterhuishoudingplan, het waterbeheerplan van Wetterskip Fryslân en haar beleid ten aanzien van peilbesluiten zijn daarbij kaders om rekening mee te houden. Vroegtijdige betrokkenheid van gemeenten en waterschap bij het ontwikkelen van inrichtingsplannen is daarom een vereiste. Voorschriften van het Waterschap kunnen ook beperkend zijn voor deelname aan bepaalde vormen van beheer. Een voorbeeld is de onmogelijkheid om aan botanisch beheer te doen langs hoofdwatgangen. De regels van het Waterschap schrijven namelijk voor dat men "bagger" dat vrijkomt bij groot onderhoud moet accepteren, terwijl de beheervoorschriften voor botanische beheertypen dit verbiedt.

² Men spreekt in Fryslân ook wel van "Skriezekrite"

3. Werkwijze Natuurbeheerplan

3.1 Algemeen

In dit hoofdstuk wordt in het kort ingegaan op de werkwijze van het Natuurbeheerplan 2012. In paragraaf 3.2 wordt de taal van natuurtypen en beheertypen zoals beschreven in de Index Natuur en Landschap toegelicht. In paragraaf 3.3 wordt het verschil beschreven tussen subsidie voor beheer en subsidie voor kwaliteitsimpulsen. Tot slot zal de werkwijze van de verschillende kaarten in een Natuurbeheerplan worden beschreven. Meer achtergronden bij dit hoofdstuk worden beschreven in het Subsidiestelsel Natuur en Landschapsbeheer.

Informatie over het Subsidiestelsel Natuur en Landschapsbeheer is te vinden op www.sanl-fryslan.nl en de landelijke site <http://www.portaalnatuurenlandschap.nl/>

3.2 De Index, een nieuwe taal

Of het nu gaat om de typering van een terrein of landschapselement, om de financiering van beheer, of om het aangeven van natuurdoelen, al deze zaken gebeuren op basis van de Index Natuur en Landschap. De Index die in 2010 in werking is getreden, is een uniforme en sterk vereenvoudigde "natuurtaal" die door alle beheerders toegepast wordt. Doordat beheerders dezelfde taal spreken, kan men elkaar ook beter verstaan. Met als resultaat dat onder de vochtige hooilanden van Staatsbosbeheer in het vervolg dezelfde type hooilanden van Natuurmonumenten worden verstaan. Naast een uniforme beschrijving van terreinen, is ook een uniforme kostprijsberekening van het beheer in de Index opgenomen. De Index is in gemeenschappelijk overleg tussen beheerders en de overheid tot stand gekomen.

De Index Natuur en Landschap bestaat uit de onderdelen natuur, agrarische natuur en landschap. Per onderdeel worden verder drie niveaus onderscheiden (zie ook figuur 1):

- **doelen**, voor sturing en rapportages;
- **beheertypen**, voor de aanduiding op kaart en de subsidieverlening;
- **beheervoorschriften**, als instrument om de doelen te bereiken.

Figuur 1: Opbouw Index Natuur en Landschap

Niveau \	natuurgebieden	landschapselementen		agrarische natuur
Doelen	natuurtypen N01, N02, etc	landschapselementtypen L01, L02, etc		agrarische natuurtypen A01, A02, etc
Beheertypen	natuurbeheertypen N01.01, etc	landschapsbeheertypen L01.01, etc		agrarische beheertypen A01.01, A01.02, etc
Beheervoorschriften	geen nadere voorschriften	natuur: geen nadere voorschriften	agrarisch: concrete voorschriften	concrete voorschriften A01.01.01, A01.02.01, etc

Het niveau van *doelen* is vooral bedoeld als sturingsinstrument op landelijk niveau en wordt gebruikt om afspraken tussen rijk en provincies te maken over het natuur- en landschapsbeheer (in het kader van de ILG-bestuursovereenkomsten) en voor de rapportages van de minister aan de Tweede Kamer, van de provincies aan het Rijk en van Gedeputeerde Staten aan Provinciale Staten. De subsidiemogelijkheden voor beheer van natuur, agrarische natuur en landschap worden in het Natuurbeheerplan op het niveau van *beheertypen* aangegeven. Per gebied, terrein of element wordt in het Natuurbeheerplan één beheertype aangewezen. Voor een beheerder van een natuurterrein (onderdelen natuur en landschap) geldt een algemene

instandhoudingverplichting van beheertype. Dat betekent dat een beheerder van een natuurterrein meer vrijheid heeft om te bepalen hoe het betreffende beheertype in stand wordt gehouden. Een beheerder op landbouwgrond (onderdelen agrarische natuur en landschap) moet zich houden aan nadere beheervoorschriften die gekoppeld zijn aan het beheertype. Deze nadere beheervoorschriften voor agrarisch beheer vloeien voort uit de cofinanciering van het agrarisch natuurbeheer vanuit het Europese Plattelandsontwikkelingsprogramma.

Niet alle beheertypen uit de index komen voor in Fryslân. Een overzicht van de verschillende beheertypen die in dit Natuurbeheerplan toegepast worden is in bijlage 4 weergegeven. Een inhoudelijke beschrijving van de beheertypen en beheerpakketten is te vinden op www.sanl-fryslan.nl en <http://www.portaalnatuurenlandschap.nl/>

3.3 Beheer en Kwaliteitsimpulsen

In het Natuurbeheerplan is aangegeven waar subsidiemogelijkheden voor 'Beheer' en 'Kwaliteitsimpulsen' van toepassing zijn. Bij beheer is sprake van periodiek terugkerende handelingen in een natuurterrein, agrarisch gebied of landschapselement met als doel de aanwezige natuurwaarden in stand te houden en/of te ontwikkelen. Subsidies voor beheer worden verstrekt op basis van de Subsidieverordening Natuur en Landschapsbeheer Fryslân. Subsidieaanvragen voor beheer worden getoetst aan het Natuurbeheerplan. In hoofdstuk 5 van dit Natuurbeheerplan wordt nader ingegaan op de verschillende subsidiemogelijkheden voor beheer.

Onder kwaliteitsimpulsen worden eenmalige ingrepen verstaan met als doel de condities van een natuurterrein, agrarisch gebied of landschapselement zodanig te verbeteren dat de gewenste natuurwaarden zich daar (via beheer) kunnen ontwikkelen. Onder kwaliteitsimpulsen worden niet alleen maar inrichtingsmaatregelen verstaan maar bijvoorbeeld ook de functieverandering van gronden ten behoeve van de inrichting van natuurterreinen. In hoofdstuk 6 van dit Natuurbeheerplan wordt nader ingegaan op de verschillende subsidiemogelijkheden voor kwaliteitsimpulsen. Subsidies voor kwaliteitsimpulsen worden verstrekt op basis van de Subsidieverordening Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap Fryslân. Subsidieaanvragen voor kwaliteitsimpulsen worden getoetst aan het vigerende Natuurbeheerplan en aan de Subsidieverordening Natuur en Landschap. .

Voor nadere informatie over en voorwaarden voor subsidie voor beheer en kwaliteitsimpulsen wordt verwezen naar www.sanl-fryslan.nl en <http://www.portaalnatuurenlandschap.nl>

3.4 Kaarten

De subsidiemogelijkheden in het Natuurbeheerplan zijn door het toedelen van beheertypen vastgelegd op de beheertypenkaart en de ambitiekaart. Deze kaarten vormen feitelijk de kern van het Natuurbeheerplan. De beheertypenkaart geeft de huidige gewenste beheertypen weer. De ambitiekaart geeft de toekomstige gewenste beheertypen weer en daarmee de natuurdoelen op de langere termijn. Met behulp van de ambitiekaart kan een kwaliteitsimpuls bepaald worden: het verschil tussen de gewenste, huidige situatie en de eindsituatie geeft weer waar de kwaliteit van de natuur verbeterd kan worden.

In het eerste Natuurbeheerplan uit 2009 is de ambitiekaart en beheertypenkaart nog niet geheel gevuld; in het Natuurbeheerplan 2011 zijn deze kaarten verder gevuld met terreinen van terreinbeherende organisaties en leden van de Bosgroep en Het Fries Grondbezit. In het Natuurbeheerplan 2012 zijn ook de terreinen van Staatsbosbeheer in de kaarten opgenomen. In principe zijn alleen terreinen meegenomen die deel uitmaken van de EHS en terreinen met een lopende beheeroverkomst. Terreinen die in 2009 in het bezit zijn van publiekrechtelijke

Natuurbeheerplan 2012

organisaties zoals gemeenten, waterschappen, waterleidingbedrijven en dergelijke zijn uitgesloten van subsidie.

Vanwege het detailniveau (1:10.000) van deze kaarten zijn deze alleen digitaal in te zien. De digitale kaarten en de tekst van het Natuurbeheerplan vormen één geheel. De beheertypenkaart en de ambitiekaart zijn in te zien via www.sanl-fryslan.nl en de landelijke site www.portaalnatuurenlandschap.nl .

Aan de kaarten ligt het informatiemodel natuurbeheer (IMNaB) ten grondslag. Dit is een uniforme geodatabase (gegevensbestand met geografische gegevens) waarin gegevens worden opgeslagen die door alle provincies, de uitvoeringsinstanties en beheerders gebruikt worden. Hierdoor vindt er een eenvoudige en snelle gegevensuitwisseling plaats en kunnen op eenvoudige wijze de subsidieaanvragen worden beoordeeld.

Het voornemen is om dit model verder te ontwikkelen tot IMNA: Informatiemodel Natuur. De basis zal bestaan uit een kaartlaag waarop alle natuur- en landschapsterreinen staan. In een aparte subsidielaag wordt dan aangegeven voor welke terreinen subsidie aangevraagd kan worden. Met dit informatiemodel kan bijvoorbeeld letterlijk in kaart gebracht worden, welke financieringsbehoefte er bestaat om alle natuur en landschap onder beheersubsidie te brengen.

4 Natuur- en Landschapsdoelen in Fryslân

4.1 Algemeen

Fryslân kan ingedeeld worden in een aantal karakteristieke deelgebieden. In dit hoofdstuk worden per deelgebied de natuur- en landschapsdoelen beschreven. Per gebied wordt beknopt ingegaan op de landschappelijke karakteristiek. In de oude gebiedsplannen (zie H 1.2) is voor de begrensde natuurgebieden binnen en buiten de EHS aangegeven welke natuurdoelen worden nagestreefd. De beschrijving van deze natuurdoelen is vertaald naar de ambitiekaart.

4.2. Deelgebieden

Fryslân is ingedeeld in acht deelgebieden: De Friese Waddeneilanden, Het Noordelijk Kleigebied, De Noordelijke Wouden, De Zuidelijke Wouden, De Zuidwesthoek, Het Lage Midden, De Greidhoek en Gaasterlân-Sleat. De grenzen van deze gebieden staan op kaartbijlage 2.

4.2.1. Waddeneilanden

De Waddeneilanden hebben een gevarieerd zeer grootschalig open, halfopen tot besloten landschap met plaatselijk grootschalige vergezichten op de Waddenzee, de Noordzee, en de kust van de vaste wal. Er is een grote afwisseling van reliëf en schaal, en grote verscheidenheid van natuurlijke en cultuurhistorische structuren/ elementen als duinen, kwelders, slenken, strand, bossen, poldergebieden en binnenduinrand op een relatief klein oppervlak. De contrasten tussen natuurlijke elementen als duinen, kwelders, strand en slenken, en cultuurelementen als landbouwpolders, nederzettingen, dijken en recreatieve voorzieningen zijn opvallend.

4.2.2. Noordelijk Kleigebied

Het Noordelijk Kleigebied is open en grootschalig met structurerende elementen als dijken, kwelderwallen, slenken, terpen, paden, eendenkooien en vaarten. De verkaveling is een onregelmatige blokverkaveling met plaatselijk bijzondere verkavelingvormen, zoals mozaïek-, radiaal- en strengverkaveling. De beplanting is geconcentreerd rondom boerderijen en dorpen, langs hoofdontsluitingswegen en kwelderwallen. De graslanden komen voornamelijk voor in de lager gelegen zware kleigronden en akker- en tuinbouw op lichtere kleigronden op de kwelderwallen.

4.2.3. Noordelijke Wouden

Kenmerkend voor de Noordelijke Wouden is het kleinschalige patroon van lintbebouwing, houtwallen (hege dyken) en elzensingels met geleidelijke overgangen naar open enclaves daartussen (mieden en hooilanden) en plaatselijk esgronden. Het relatief dichte netwerk aan houtwallen en elzensingels geven het gebied zijn unieke karakter. Karakteristiek zijn ook de opstreekende percelen met een lengte-breedte verhoudingen variërend van 4:1 tot 5:1 tot (plaatselijk on)regelmatige blokverkaveling. Ook de veel voorkomende pingoruïnes en dobben zijn kenmerkend voor deze streek. Een groot deel van dit deelgebied maakt deel uit van het Nationaal Landschap de Noardlike Fryske Wâlden.

4.2.4. Zuidelijke Wouden

Het gebied heeft een afwisseling van open, halfopen tot besloten landschap. De hoofdstructuur wordt bepaald door overwegend open brede beekdalen in de midden- en benedenlopen met parallel daaraan de zandruigen met bebouwing en met van beplanting voorziene hoofdwegen. De verkavelingsrichting is haaks op de hoofdwegen en veelal van beplanting voorzien.

Kenmerkend voor de Zuidelijke Wouden is de afwisseling van bossen/ natuurterreinen, beken, vaarten, wijken, landgoederen en landbouwgronden.

4.2.5. Zuidwesthoek

De Zuidwesthoek wordt gekenmerkt door de grootschalige openheid en weidsheid, met een grote afwisseling tussen overwegend grasland, natuur en water van gevarieerde omvang. Langs meren, vaarten en kanalen is veel oeverbegroeiing met rietkragen te vinden. Er is een patroon van hemdijken en slaperdijken. De ingepolderde boezemlanden met binnendijken zijn nog goed te herkennen. Langs de IJsselmeerkust is een zeer grootschalig open landschap met weidse horizon, lange zichtlijnen en markante oriëntatiepunten. De kust geeft een afwisselend beeld van waterkeringen, (ondiepe) voorlanden, waardevolle stedelijke waterfronten, oude zeekeringen, klifkusten en vergezichten op het achterland. Er zijn grote contrasten tussen het dynamisch beeld bij recreatieve plaatsen en concentratiepunten, en meer ingetogen landelijk beeld daarbuiten, tussen de strakke lijnen van Afsluitdijk/ Noordoostpolder en glooiende lijnen van de oude Zuiderzeekust, en tussen groene dijken en grillige klifkusten bij Gaasterlân. Het deelgebied Zuidwesthoek valt samen met het Nationaal Landschap Zuidwest Fryslân.

4.2.6. Greidhoek

De Greidhoek wordt gekenmerkt door de grootschalige openheid met verspreid liggende dorpjes en terpen. Het gebied bestaat grotendeels uit graslanden met in het westen een hoek met akkerbouw (Lytse Bouhoeke). De verkaveling is een onregelmatige mozaïekverkaveling. Beplanting komt voornamelijk voor rond bebouwing en langs wegen. Een belangrijk cultuurhistorisch element is de Slachtedyk, een bijna 42 kilometer lange voormalige slaperdijk door Westergo, en loopt van Oosterbierum tot Raerd. Het oostelijk deel van het gebied bestaat uit een regelmatige blokverkaveling. Deze zijn ontstaan in het gebied van de voormalige Middelsee. Nu wordt dit het Nieuwland genoemd.

4.2.7. Lage Midden

In het Lage Midden zijn grootschalige open ruimten begrensd door bebouwings- en beplantingslinten langs wegen, vaarten en plaatselijke beeklopen. De nadrukkelijke aanwezigheid van lineaire structuren van beeklopen, wegdorpen, vaarten en dijken versterken dit beeld. Hier en daar komen groene verdichtingen voor door moerasgebieden, bouselementen en verlande petgaten. In het gebied is de aanwezigheid van overwegend open graslanden, grazige natuurgebieden en petgaten kenmerkend. Opvallend zijn de aanwezigheid van hoogteverschillen in maaiveld- en waterniveaus.

4.2.8. Gaasterlân-Sleat

Gaasterland wordt gekenmerkt door de variatie in het landschap van besloten kleinschalig, deels halfopen tot open landschap met plaatselijk grootschalige vergezichten op het IJsselmeer. De afwisseling van reliëf en schaal, en verscheidenheid aan structurerende elementen als bos, beplantingen, aardkundige elementen (stuwwallen en klifkusten), wegen, paden, kanalen, vaarten en dijken maken het een uniek gebied. Er is een groot contrast tussen de hoger gelegen beboste en de lager gelegen open delen (polders en IJsselmeer).

4.3. Van Natuurdoelen naar de Index Natuur en Landschap

De Provincie heeft haar provinciale natuurdoelen in het verleden vastgelegd op de natuurdoeltypekaart. In de (voormalige) gebiedsplannen zijn deze doelen vertaald naar natuurbeheerpakketten per gebied. Met ingang van het Natuurbeheerplan 2009 zijn deze doelstellingen vertaald naar een beheertype per perceel. Daar waar onder het oude stelsel een dubbele doelstelling bestond, is als gevolg van het nieuwe stelsel gekozen voor één doelstelling. Voor elk perceel is met ingang van het Natuurbeheerplan 2009, dus één beheertype vastgesteld. Er wordt onderscheid gemaakt tussen natuurtype, agrarisch natuurtype en landschapstype.

4.4. Uitzondering: Gaasterlân-Sleat

In Gaasterlân-Sleat zijn in het verleden aparte bestuurlijke afspraken gemaakt over de invulling van de EHS. Er is hier een ruimejas begrenzing waarbinnen de (bestuurlijk afgesproken) pakketten Natuurbeheer, Landschap en Agrarisch Natuurbeheer kunnen worden aangevraagd. De realisatie van het natuurdoel wordt gemeten met behulp van de 'natuurmeetlat'. Hierin is voor elk pakket vastgelegd hoeveel punten per hectare, die opleveren. De meetlat is ontwikkeld om na te gaan of deelname van de streek aan agrarisch en particulier natuurbeheer kan wedijveren met een eerder voorstel voor 550 ha nieuwe natuur in Gaasterland.

In paragraaf 5.13 staat beschreven hoe de overeengekomen werkwijze vertaald is naar het nieuwe stelsel.

In april 2011 is de tweede evaluatie van dit experiment gestart. De uitkomsten worden in het najaar 2011 vastgesteld. Deze kunnen van invloed zijn over het vervolg van het experiment.

5 Subsidieverordening Natuur- en Landschapsbeheer

5.1 Algemeen

Dit hoofdstuk beschrijft de subsidiemogelijkheden voor beheer. Bij beheer is sprake van periodiek terugkerende handelingen in een natuurterrein, agrarisch gebied of landschapselement met als doel de aanwezige natuurwaarden in stand te houden en/of te ontwikkelen. De verschillende subsidiemogelijkheden worden in dit hoofdstuk per onderdeel (natuur, agrarische natuur of landschap) beschreven. Daarnaast zijn deze subsidiemogelijkheden vastgelegd op de beheertypenkaart. De beheertypenkaart beschrijft de actuele beheerssubsidiemogelijkheid van een terrein. Ten aanzien van de beheertypenkaart is voor de terreinen in natuurbeheer bij de terreinbeherende organisaties (TBO's) en de Bosgroep overleg gevoerd. Bij de andere terreinen is zo veel mogelijk aangesloten bij het huidige afgesloten beheer. Van de kaart is af te lezen welke subsidie op welke locatie mogelijk is. Beheer is geen statisch gegeven. Een aanpassing van beheer is soms nodig als gevolg van de veranderde terreinomstandigheden of omdat bijvoorbeeld een ander beheerdoel gevolgd wordt. De beheertypenkaart zal daarom indien nodig (in overleg met de beheerders) worden aangepast en geactualiseerd. Vanwege het detailniveau (1 : 10.000) is deze kaart alleen digitaal in te zien.

5.2 Beheertypenkaart

Op de beheertypenkaart worden alle traditionele (bestaande) natuur en nog te ontwikkelen (begrensde) natuur, alle agrarische natuur en de landschapselementen aangegeven en getypeerd volgens de Index Natuur en Landschap, zoals deze gedurende de subsidieperiode dienen te worden beheerd. In een aantal situaties is dit niet op perceelsniveau vastgelegd maar zijn "zoekgebieden" aangegeven. De beheertypenkaart is de basis voor de beoordeling van de subsidieaanvraag, voorafgaand aan de toekenning van de beheersubsidie. De kaart geeft aan voor welk beheertype op een bepaalde locatie een beheerder subsidie kan aanvragen. Met de beheertypenkaart stimuleert de provincie de instandhouding of realisatie van de op die kaart aangegeven beheertypen. Op de ambitiekaart (zie hoofdstuk 6) kunnen hogere of andere doelen staan vermeld dan op de beheertypenkaart. Op enig moment kan het beheertype van de ambitiekaart wel worden bereikt. De beheertypenkaart zal daarom periodiek worden aangepast en geactualiseerd en uiteindelijk steeds dichterbij de gewenste eindsituatie komen zoals opgenomen in de ambitiekaart. Door het periodiek aanpassen van de beheertypenkaart, is het niet automatisch mogelijk om de lopende pakketten te verlengen. Mogelijk moet na 6 jaar worden overgestapt op een ander pakket. De ambitiekaart is ook bepalend of voor betreffende perceel omschakelingsubsidie aangevraagd kan worden voor functiewijziging van agrarische naar natuurbestemming (zie hoofdstuk 6).

Subsidie is aan te vragen gedurende de openstellingperiode; deze ligt voor beheersubsidies normaliter tussen half november en eind december voorafgaand aan het ingangsjaar. Voor functiewijziging en/of inrichtingssubsidie kan een andere periode gehanteerd worden. Voorafgaand aan een openstellingperiode maakt Gedeputeerde Staten middels een openstellingbesluit bekend voor welke onderdelen en onder welke voorwaarden subsidie aangevraagd kan worden. Zo geeft de provincie ook aan hoe groot de budgettaire ruimte voor verschillende onderdelen is. Dit kan ook per deelgebied.

5.3 Natuurbeheer

Onder natuurbeheer wordt verstaan het ontwikkelen en/of in stand houden van natuurwaarden in natuurgebieden door middel van een aangepast beheer. In deze paragraaf wordt beschreven hoe de subsidiemogelijkheden voor het beheer van natuurterreinen op de beheertypenkaart zijn aangegeven.

Een overzicht van alle beheertypen die het nieuwe stelsel kent, is opgenomen in bijlage 4, 'Index Natuur en Landschap'. Voor een inhoudelijke beschrijving van alle natuurbeheertypen wordt verwezen naar www.sanl-fryslan.nl en/of de landelijke site www.portaalnatuurenlandschap.nl.

Per terrein of perceel is in principe slechts één beheertype van toepassing. Indien nog geen natuurbeheertype toegedeeld is, is op de kaart type N00.01 aangegeven. Dit betekent dat hier of extra ingrepen nodig zijn om tot de toewijzing van een bepaald beheertype te komen, of dat de toewijzing nog niet duidelijk is. Deze gronden komen dus nog niet voor beheersubsidie in aanmerking. Het gaat hierbij veelal om landbouwgronden die nog ontwikkeld moeten worden tot natuurgebied.

Wanneer de percelen nog niet omgevormd zijn naar natuur, wordt in Fryslân in een aantal gevallen agrarisch natuurbeheer als overgangsbeheer toegestaan. Daarbij is gekeken wat het gewenste einddoel is en of er al een beschikking agrarisch natuurbeheer is afgegeven op het betreffende perceel. Indien de lopende beschikking qua doelstelling aansluit bij de gewenste (natuur)situatie, is dit overgenomen. Wanneer dit niet het geval is, is een goed aansluitend agrarisch natuurbeheertype aan het betreffende perceel toegekend. In een aantal gebieden is overgangbeheer ongewenst en is agrarisch natuurbeheer niet toegestaan.

Op de beheertypenkaart is in totaal voor circa 288.582 hectare aangegeven welk natuurbeheer gewenst is. Dit is inclusief Noordzee, Waddenzee en IJsselmeer. Het gaat daarbij om traditionele (bestaande) natuur en nieuwe natuur in de EHS (circa 90%). Circa 10% van de aangegeven gebieden maakt geen deel uit van de EHS maar komt wel in aanmerking voor subsidie. Op de beheertypenkaart is het onderscheid tussen deze verschillende gebieden niet aangegeven. Kaartbijlage 1 geeft een overzicht van de EHS en de verschillende categorieën natuurgebieden.

5.4 Agrarisch natuurbeheer

5.4.1 Algemeen

Onder agrarisch beheer wordt verstaan het ontwikkelen en/of in stand houden van natuurwaarden op landbouwgrond door middel van een aangepast beheer. In deze paragraaf wordt beschreven hoe de subsidiemogelijkheden voor het agrarisch natuurbeheer op de beheertypenkaart zijn aangegeven. Een overzicht van alle beheertypen agrarische natuur en beheerpakketten agrarische natuur die in dit Natuurbeheerplan worden aangegeven, is opgenomen in bijlage 4 'Index Natuur en Landschap Fryslân'. Voor een inhoudelijke beschrijving van alle beheertypen wordt verwezen naar www.sanl-fryslan.nl en www.portaalnatuurenlandschap.nl.

De Index onderscheidt 5 beheertypen agrarische natuur:

- Agrarische faunagebieden:
 1. weidevogelbeheer A01.01
 2. akkerfaunagebied A01.02
 3. ganzenfoerageergebied A01.03
- Agrarische floragebieden:

Natuurbeheerplan 2012

4. botanisch waardevol grasland A02.01
5. botanisch waardevol akkerland A02.02

Stapeling van verschillende beheerpakketten is in principe niet toegestaan. Dat wil zeggen dat er op dezelfde vierkante meter maar één beheerpakket afgesloten kan worden. Op een perceel kan men bijvoorbeeld wel voor de rand een ander beheerpakket afsluiten dan de rest van het perceel, zolang er per vierkante meter maar geen stapeling is. Alleen het beheertype 'ganzenfoerageergebied (A01.03)' mag cumuleren met het beheertype weidevogelbeheer en het beheertype akkervogelbeheer. Ieder beheertype kan weer uit meerdere agrarische beheerpakketten bestaan. Dit betekent dat een beheerder per beheertype kan kiezen voor welk pakket hij/zij subsidie gaat aanvragen, tenzij op de beheertypenkaart anders is aangegeven.

In dit Natuurbeheerplan is in totaal 153.637 hectare aangegeven voor agrarisch natuurbeheer. Hiervan is 26.188 hectare ganzenbeheer en 119.698 ha voor Collectief akker- en weidevogelbeheer. Voor een deel overlappen deze gebieden. Op de beheertypenkaart zijn de percelen aangegeven waarop agrarisch natuurbeheer kan worden gesubsidieerd. Bij de begrenzing van percelen is verschil gemaakt tussen zogenaamde '1 op 1 begrenzing' en 'ruime jas begrenzing':

- Onder '1 op 1 begrenzing' wordt verstaan dat het totale aantal hectares, waarvoor subsidie kan worden aangevraagd, even groot is als de totale oppervlakte van het begrensde gebied. Dit zijn de begrensde beheersgebieden. In deze gebieden wordt uiteindelijk gestreefd naar een gebiedsdekkend beheer. In dit Natuurbeheerplan is 7751 hectare (exclusief ganzen) '1 op 1' begrensde.
- Een 'ruime-jas begrenzing' houdt in dat voor een verzameling percelen één beheertype wordt aangewezen, maar dat voor de subsidiëring van het beheer minder hectares (het quotum) beschikbaar zijn dan de totale oppervlakte van die percelen/gebieden. Afhankelijk van de vraag of in een dergelijk gebied hectares voor beheer beschikbaar zijn, kan men dus voor subsidie in aanmerking komen. Op de beheertypenkaart zijn voor een aantal beheertypen deze 'ruime-jas gebieden' als "zoekgebieden" aangeduid. In dit Natuurbeheerplan is 8240 hectare als quotum beschikbaar voor agrarisch natuurbeheer binnen de zoekgebieden.

5.4.2. Agrarische faunagebieden

"Agrarische faunagebieden" heeft betrekking op weidevogelgebieden, akkerfaunagebieden en ganzenfoerageergebieden en hamsterbeheer. De beheertypen, -pakketten, aanpak e.d. worden in de volgende paragrafen beschreven. Het beheerpakket A01.02.03: Bouwland voor Hamsters is in Fryslân niet opengesteld, omdat deze diersoort hier niet voorkomt. Het weidevogelbeheer is ten opzichte van het Beheergebiedsplan Vrij Inzetbare Hectares van oktober 2008 en het Natuurbeheerplan 2009 verder ontwikkeld. In het Natuurbeheerplan 2012 wordt hierop voortgebouwd. Omdat weidevogelbeheer zowel op Agrarisch als (particulier) Natuurbeheer betrekking heeft wordt dit uitgebreid beschreven in paragraaf 5.5. In de paragrafen 5.4.2.1 en 5.4.2.2. worden de overige Agrarische fauna beheertypen beschreven.

5.4.2.1 Akkerfaunagebied: akkervogels

In Fryslân komen er naast weidevogels ook akkervogels voor. Typische akkervogels zijn onder andere gele kwikstaart, patrijs, veldleeuwrik, geelgors, graspieper, kwartelkoning en grauwe kiekendief.

Het beheer van akkers ten behoeve van de akkervogels is jarenlang sterk onderbelicht geweest. Bij de inwerkingtreding van de verplichte braak bleek dat een aantal vogelsoorten hier positief op reageerde en dit tot gevolg had dat de achteruitgang van populaties werd gekeerd. De grauwe kiekendief is hiervan het meest aansprekende voorbeeld. Door inzet van mensen en aangepast instrumentarium is vooral in de akkerbouwgebieden van Groningen, Flevoland en

Zeeland de laatste jaren veel geëxperimenteerd en zijn goede vooruitgangen geboekt. Het beleid in Fryslân is er op gericht om de biotoop voor akkervogels te verbeteren. Middels een ruime jas begrenzing voor heel Fryslân werd de mogelijkheid geboden om het biotoop voor akkervogels te herstellen.

Met ingang van 2011 heeft de provincie Fryslân net als bij weidevogelbeheer (zie hoofdstuk 5.5) een gebiedsgerichte, gezamenlijke aanpak van akkervogelbeheer verplicht gesteld.

Akkervogelbeheer kan alleen nog worden afgesloten in kerngebieden (zie kaartbijlage 3: zoekgebied collectief akkervogelbeheer) als onderdeel van een collectief akkervogelbeheerplan.

De kerngebieden voor collectief akkervogelbeheer kwalificeren zich op basis van de hoogste potenties voor akkervogelbeheer. Hierbij is niet gekeken naar specifieke soorten maar is onderzoek gedaan naar de biotische en abiotische potenties van gebieden.

Een gebiedscoördinator is verantwoordelijk voor het opstellen van een collectief (akkervogel)beheerplan.

De spelregels voor akkervogelbeheer zijn beschreven in bijlage 7.

Consequentie van dit beleid is dat er met ingang van 2011 géén nieuwe akkerflora- en/of akkerfaunapakketten aangevraagd kunnen worden die geen deel uitmaken van een collectief (akkervogel)beheerplan.

Voor broedende akkervogels zijn pakketten ontworpen waarbij strooksgewijs en vlaksgewijs een uitgekiend mozaïek in stand wordt gehouden, bestaande uit grassen, granen en kruiden. Door uitgestelde werkzaamheden in de broedperiode en zeer beperkt gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, wordt getracht een aantrekkelijk vestigingsbiotoop te creëren.

De Index Natuur & Landschap, onderdeel agrarisch beheertype, kent binnen het beheertype "Akkerfaunagebied" (A01.02) de volgende twee beheerpakketten voor broedende en overwinterende akkervogels:

- A01.02.01 Bouwland met broedende akkervogels
- A01.02.02 Bouwland met doortrekkende en overwinterende akkervogels

5.4.2.2. Ganzenfoerageergebieden

Het "Gebiedsplan foerageergebieden overwinterende ganzen en smienten Fryslân" is op 8 mei 2007 vastgesteld door Gedeputeerde Staten. In het Natuurbeheerplan 2012 is de begrenzing van de ganzenfoerageergebieden vrijwel ongewijzigd overgenomen. De aanpassingen betreffen het verwijderen van wegen, wegbermen, bebouwing, campings e.d uit de begrenzing. Daarnaast zijn enkele nieuwe percelen in zgn. "witte gebieden" toegevoegd van beheerders die hebben aangegeven als ganzenfoerageergebied begrensd te willen worden en voldeden aan de voorwaarden.

In het "Gebiedsplan foerageergebieden overwinterende ganzen en smienten Fryslân" heeft de provincie 29.058 hectare foerageergebied begrensd. Voor de volledige tekst van het "Gebiedsplan foerageergebieden overwinterende ganzen en smienten Fryslân" wordt verwezen naar de website <http://www.sanl-fryslan.nl>. Daar waar in dat plan de subsidiemogelijkheden in het kader van de Subsidieverordening Agrarisch Natuurbeheer Fryslân (PSAN) van Programma Beheer (PB) genoemd worden, dient nu de Subsidieverordening Natuur en Landschapsbeheer gelezen te worden.

De Index kent binnen het onderdeel "Agrarische natuur" het agrarisch natuurtype "Agrarische faunagebieden" (A01). Het beheertype "Ganzenfoerageergebied" (A01.03) kent één beheerpakket "Overwinterende ganzen" (A.01.03.01), dat is onderscheiden naar:

- A01.03.01a Ganzen op grasland;
- A01.03.01b Ganzen op bouwland;
- A01.03.01c Ganzen op vroege groenbemester;
- A01.03.01d Ganzen op late groenbemester.

Omdat het beleid ten aanzien van overwinterende ganzen en smienten ter discussie staat is er sinds 2008 geen mogelijkheid geboden om nieuwe beheerovereenkomsten af te sluiten. Dit

betekent dat er alleen nog lopende (P)SAN beheerovereenkomsten bestaan voor ganzenfoerageergebied en geen SNL-overeenkomsten.

5.4.3. Agrarische floragebieden: botanisch beheer

Verspreid over de provincie ligt nog een aantal botanisch waardevolle percelen. Botanische beheerspakketten zijn in dit plan opgenomen om via aangepast beheer de waarde van dergelijke percelen te handhaven en/of verder te ontwikkelen.

Bij botanisch beheer wordt onderscheid gemaakt tussen botanisch beheer op grasland en op bouwland.

De Index kent binnen het onderdeel "Agrarische natuur" het agrarisch natuurtype "Agrarische floragebieden" (A02). Hieronder vallen de beheertypen A02.01: "botanisch waardevol grasland" en A02.02: "botanisch waardevol akkerland".

5.4.3.1 Botanisch waardevol grasland.

Dit beheertype bestaat uit de beheerspakketten; A02.01.01 botanisch weiland, A02.01.02 botanisch hooiland, A02.01.03 botanische weide- of hooilandranden en A02.01.04 botanisch bronbeheer:

- Volvelds-botanisch beheer (A02.01.01 en A02.01.02) in Fryslân richt zich veelal op vegetatietypen die gebonden zijn aan vochtige tot natte standplaatsen. Daarbij kan men denken aan kamgrasweiden, boezemlanden en gebieden waar grondwater in de vorm van kwel tot in de wortelzone reikt. Een goed voorbeeld zijn de zogenaamde dotterbloemvegetaties. Ook percelen waar nauwelijks bemesting heeft plaatsgevonden komen in aanmerking. Dat kunnen heischrale graslanden zijn of graslanden langs pingoruïnes. Ook is het mogelijk beheerspakketten af te sluiten op voormalige zeeverende dijken. Het botanisch beheer zal verder gevoerd kunnen worden in de directe omgeving van bestaande natuurgebieden. Het gaat daarbij vooral om percelen die hydrologisch gezien een relatie met het natuurgebied hebben.

Aanvullende criteria

Provinciaal beleid is dat alleen botanisch beheer kan worden aangevraagd als er voor het betreffende perceel al een beschikking is van voor 2009. Dus alleen aanvragen om de subsidie te verlengen komen in aanmerking en nieuwe aanvragen niet. Om te kunnen verlengen moet men wel aantonen dat aan de resultaatverplichting (aantal plantensoorten) van de oude beschikking is voldaan. In de 1 op 1 begrensde gebieden met een botanische doelstelling kunnen wel nieuwe beschikkingen worden aangevraagd, mits dit op de beheertypenkaart is aangegeven.

- Met randenbeheer op grasland (A02.01.03) wordt gestreefd naar schralere randen met een grotere diversiteit aan plantensoorten. De rand langs een sloot met een talud van 1:3 en flauwer, is vooral vanuit natuuroogpunt interessant. De slootrand vormt een gradiënt (overgang) van droog naar nat. Relatief veel soorten van zowel natte als drogere standplaatsen kunnen zich hier vestigen en handhaven. Bovendien wordt de slootrand veelal minder bemest, later gemaaid en uitgemaaid. Ook hiervan profiteren diverse plantensoorten, waardoor een grotere en veelal kleurrijke variatie ontstaat. De meer gevarieerde rand is van belang voor veel soorten insecten, vlinders, libellen en dienen als voedselbron voor weidevogels maar ook soorten die broeden in natuurgebieden. In combinatie met een aangepast slootbeheer zijn de randen met sloten van belang voor o.a. zwarte stern, purperreiger en groene glazemaker.

De perceelsranden op grasland hebben in Fryslân een minimale breedte van 3 meter en zijn maximaal 6 meter breed. De rand kan alleen langs de rand van het perceel worden aangevraagd. Omdat het provinciale quotum van botanisch beheer op randen al volledig benut is, kan alleen worden aangevraagd als er voor betreffende oppervlakte al een beschikking is van voor 2009. Dus alleen aanvragen om de subsidie te verlengen komen in aanmerking en nieuwe aanvragen niet. Om te kunnen verlengen wordt men geacht te kunnen aantonen dat aan de resultaatverplichting (aantal plantensoorten) van de oude (P)SAN-beschikking is voldaan.

5.4.3.2 Botanisch waardevol akkerland

Botanisch waardevol akkerland (A02.02) onderscheidt "volveldse" pakketten en akkerflora randen:

- "Volvelds" gaat om de beheerpakketten ;'akkers met waardevolle flora' (A02.02.01) en 'chemie en kunstmestvrij land' (A02.02.02). Net zoals bij botanisch weiland en hooiland kan alleen worden aangevraagd als er voor het betreffende perceel al een beschikking is van voor 2009. Dus alleen aanvragen om de subsidie te verlengen komen in aanmerking en nieuwe aanvragen niet. Om te kunnen wordt men geacht te kunnen aantonen dat aan de resultaatverplichting (aantal plantensoorten) van de oude (P)SAN- beschikking is voldaan.
- Met akkerrandenbeheer (A02.02.03) (het gaat om botanisch beheer en niet om faunabeheer) wordt de ontwikkeling van een kruidenrijke vegetatie in de akkerrand beoogd. Het gaat om stroken van minimaal 6 en maximaal 12 meter breed vanuit de perceelsrand. Verwacht wordt dat perceelsrandenbeheer op bouwland een bijdrage levert aan schoner oppervlaktewater en een verbeterd leefmilieu voor de patrijs. Beheersubsidie voor perceelsranden op bouwland kan aangevraagd worden in de Friese bouwhoek en in het akkerbouwgebied rond Appelscha mits in hetzelfde gebied een collectief akkervogelbeheerplan door GS is vastgesteld.. Zie voor de kerngebieden en spelregels bijlage 7. De perceelsrand blijft als zodanig onderdeel uitmaken van het bouwlandperceel. Onder bouwlandperceel wordt verstaan een perceel grond in gebruik zijnde voor de productie van akkerbouwgewassen, dus niet zijnde groenvoeders. Verdeeld over de verschillende deelgebieden in Fryslân is voor akkerfauna en botanisch waardevol akkerland gezamenlijk 150 ha beschikbaar.

5.5. Weidevogelbeheer

Uit de Vogelbalans 2008 van SOVON Vogelonderzoek Nederland blijkt dat één op de twee vogelsoorten van de Rode lijst in aantal afneemt. De stand van weidevogels neemt landelijk vrijwel jaarlijks af. De maatregelen in het kader van het agrarisch natuurbeheer blijken doorgaans te versnipperd over veel gebieden uitgevoerd. Na zomertaling, kempaan en watersnip, belanden nu ook de grutto, scholekster en veldleeuwerik in de gevarenzone. Het aantal grutto's halveerde sinds 1990. Scholekster en veldleeuwerik gingen zelfs met tweederde in aantal achteruit. Uit onderzoek blijkt dat alleen nestbescherming en uitstel van maaien niet voldoende zijn. Ook andere randvoorwaarden moeten in orde zijn, zoals grondwaterpeil, vegetatiesamenstelling en voedselbeschikbaarheid.

Deze landelijke situatie geldt ook voor Fryslân. Daarom heeft de Provincie Fryslân haar verantwoordelijkheid genomen en zet zij in op een verbetering van de effectiviteit van weidevogelbeheer, waarbij de focus ligt op weidevogelkerngebieden en goede aaneensluiting van maatregelen in mozaïekbeheer.

De Natuurdoelstelling voor het weidevogelbeheer is verwoord in het 'Werkplan Weidevogels in Fryslân 2007-2013'. Het weidevogelbeheer is met name gericht op de Grutto. Fryslân heeft een grote internationale verantwoordelijkheid voor de weidevogels van het West-Europese kustgebied. Weidevogelinventarisaties bevestigen dat al sinds jaar en dag. In Fryslân komen bijvoorbeeld landelijk gezien de meeste gruttobroedparen voor. Van de West-Europese gruttopopulatie broedt ongeveer 22% in Fryslân.

Natuurbeheerplan 2012

De weidevogeldoelstelling van de provincie Fryslân is gericht op het behoud en versterken van de Grutto populatie tot 25.000 broedparen in 2020 door het optimaal inzetten van de beschikbare instrumenten en middelen op:

- een gebiedsgerichte samenwerking (gruttokringen) binnen minimaal 50.000 hectare open weidevogelkerngebied;
- de inzet van vrijwilligers voor nazorgactiviteiten in de gebieden binnen en buiten de gruttokringen;
- door optimalisering van het weidevogelbeheer in de begrensde beheersgebieden, natuurgebieden en via de Vrij Inzetbare Hectaren.

De Tureluur, Veldleeuwerik, Kievit, Scholekster, Watersnip en Kemphaan zullen hiervan meeprofiteren.

De provincie zet in op de meest kansrijke gebieden, de weidevogelkerngebieden om hier de terugloop van weidevogels te stoppen en te werken aan herstel. De geschatte grutto populatie in Fryslân telde in 2006 ongeveer 16.000 broedparen. Om tot herstel van de in de doelstelling genoemde 25.000 broedparen te komen zal ook buiten de kansrijke gebieden aandacht voor behoud en herstel nodig zijn.

Om dit te bereiken wordt ingezet op samenwerking tussen beheerders (agrariërs, terreinbeherende organisaties, particulieren) en vrijwilligers (vogelwachten, nazorgers, wildbeheerders). In voorkomende gevallen wordt er ook samengewerkt of is er afstemming met Waterschap en/of gemeente(n).

Het weidevogelbeleid en daarmee alle uitgangspunten van het Natuurbeheerplan zijn van toepassing voor de agrarische gebieden en de 1 op 1 begrensde beheers- en natuurgebieden.

5.5.1 Criteria en werkwijze begrenzing Weidevogelkerngebieden

Om inzicht te krijgen in welke gebieden de weidevogels geconcentreerd zijn, is gebruik gemaakt van de volgende gegevens:

- De weidevogelkerngebiedenkaart uit het Beheersgebiedsplan Vrij Inzetbare Hectare Fryslân 2008 met aanvulling van:
- De broedparen (bp) telgegevens van de agrarische natuurverenigingen,
- De nesten/broedparen telgegevens van de BFVW ,
- Telgegevens Weidevogelmeetnet Friesland,
- Telgegevens van ecologisch adviesbureau Altenburg en Wymenga.
- Telgegevens die zijn aangeleverd bij zienswijzen op het Natuurbeheerplan 2009.

Voor het begrenzen van de weidevogelkerngebieden zijn de volgende uitgangspunten gebruikt:

1. Aantal broedparen / 100 hectare is bepalend voor de begrenzing:
 - 15 gruttobroedparen /100 hectare. (bron: Weidevogelkerngebiedenkaart) of;
 - 75 broedparen /100 hectare (kievit, grutto, tureluur en scholekster) of;
 - 30 broedparen / 100 hectare. Kritische soorten (grutto, tureluur, veldleeuwerik, graspieper, gele kwikstaart, slobbeend, kuifeend, wulp, watersnip, kwartel, tafeleend, zomertaling, wintertaling, witte kwikstaart, kluut, knobbelzwaan, krakeend, bergeend en patrijs).
2. Minimale oppervlakte per begrensde eenheid is 100 hectare. (Een eenheid is een topografisch herkenbare begrenzing).

De weidevogelkerngebieden fungeren in termen van de systematiek van het Natuurbeheerplan als zogenaamd “zoekgebied collectief beheer”.

Er is een oppervlakte van 6000 hectare beschikbaar voor agrarisch weidevogelbeheer buiten de 1 op 1 begrensde gebieden. Het weidevogelbeheer in de 1 op 1 begrensde natuur- en beheersgebieden mag wel worden meegeteld in het collectief beheerplan, maar valt niet onder dit quotum.

5.5.1.2. Samenwerking

Uit landelijke pilots is gebleken dat bij samenwerking tussen alle beheerders (boeren, vrijwilligers, natuurbeheerders, groot grondbezitters, particulieren, en/of waterschap) de beste resultaten worden gehaald. Bij weidevogelbeheer is een collectief beheerplan verplicht. Een collectief beheerplan is een plan waarin de coördinatie en afstemming van collectief agrarisch natuurbeheer, wordt opgesteld door een gebiedscoördinator. Een gebiedscoördinator is een rechtspersoon die collectief agrarisch natuurbeheer coördineert en beschikt over een geldig certificaat coördinatie agrarisch natuurbeheer. De gebiedscoördinator betreft de beheerders (agrariërs, particulieren en terreinbeheerders) en lokale vogelwachten en wildbeheerders in haar werkgebied bij het maken en het uitvoeren van het collectieve beheerplan.

De landelijke Stichting Certificering SNL kan op aanvraag een certificaat 'coördinatie agrarisch natuurbeheer' afgeven. Dit betekent dat de gebiedscoördinator minimaal een aanvraag tot certificering moet hebben gedaan wil deze een verzoek tot vaststelling van een collectief beheerplan kunnen doen.

De Dienst Regelingen (DR) voert voor de provincie de regeling uit. DR neemt alleen beheereenheden in behandeling als ze onderdeel zijn van een collectief beheerplan dat door Gedeputeerde Staten is vastgesteld

5.5.1.3 Collectief Beheerplan

Een collectief beheerplan geeft het gebied aan waarbinnen weidevogelbescherming door middel van mozaïekbeheer plaatsvindt. Een collectief beheerplan kan uit meerdere deelgebieden bestaan. Een deelgebied dient minimaal 100 ha groot te zijn. Elk deelgebied kan op haar beurt uit verschillende mozaïekgebieden bestaan (clusters weidevogels). Binnen het mozaïekgebied mogen geen barrières voor de kuikens aanwezig zijn. Barrières zijn wegen breder dan vijf meter (voor gemotoriseerd auto- en vrachtverkeer), waterlopen die op enig punt breder zijn dan 25 meter of een spoorlijn, met uitzondering van een enkelsporig niet-geëlektrificeerde spoorlijn. Deelgebieden mogen wel worden doorsneden door barrières.

Het collectief beheerplan moet bestaan uit:

1. Een kaart waarop de begrenzing van de deelgebieden en de samenstelling op basis van de gekozen beheerpakketten is weergegeven met een schaal van minimaal 1 : 25.000.
2. Een tekst waarin ten minste een beschrijving van de volgende onderdelen is opgenomen:
 - Het huidige aantal broedparen en de ambitie voor het aantal broedparen,
 - Gebiedsbeschrijving van de huidige situatie met betrekking tot de grondwaterstand, openheid, rust en de infrastructuur,
 - De uitgangspunten op basis waarvan het gebied is begrensd,
 - De vorm van de samenwerking in het gebied, welke overlegstructuur is er, wie is de gebiedscoördinator, de afstemming met de beheerders en vrijwilligers en de totstandkoming van het collectieve beheerplan.
 - De taakverdeling tussen de beheerders en de vrijwilligers,
 - De benodigde inrichtingsmaatregelen,
 - Het monitoringsprogramma.
 - Predatiebeheer. Bij predatiebeheer is het in de eerste plaats belangrijk dat de leefomgeving van de weidevogels op orde is. Daarnaast is de samenwerking met de Wildbeheereenheid (WBE) van belang voor ondermeer de predatiebestrijding van vossen en zwarte kraai.
3. Het mozaïekplan met daarin een beschrijving en een kaart van het te voeren beheer. De kaart mag dezelfde kaart zijn als de kaart bij het collectief beheerplan.

Gedeputeerde Staten beoordeelt de collectieve beheerplannen en stelt deze vast. Als niet wordt voldaan aan de gestelde criteria in paragraaf 5.5.1 kan een collectief beheerplan (deels) worden afgewezen. Bij de beoordeling van de collectieve beheerplannen door Gedeputeerde Staten is het aantal broedparen een belangrijk kwaliteitsaspect. Naar aanleiding van overleg met betrokken partijen is besloten om collectieve beheerplannen, die betrekking hebben op gebieden binnen (het zoekgebied) "weidevogelkerngebieden", in ieder geval niet af te wijzen op het aspect "aantal broedparen", wanneer dit voldoet aan de normen die eerder voor het

Gebiedsplan Vrij Inzetbare Hectares 2008 is overeengekomen: minimaal 10 gruttobroedparen of 50 broedparen van de grutto, Kievit, scholekster en/of tureluur per 100 ha.

5.5.1.4 Mozaïekplan

Mozaïekbeheer is een zodanige afwisseling in grondgebruik dat een gebied voldoende perspectief biedt voor vestiging, legsels en jongen van gruttobroedparen, om uiteindelijk voldoende uitvliegsucces te hebben om de populatie in stand te houden en uit te breiden. In een mozaïekplan wordt aangegeven waar, welk beheer zal worden gevoerd. De verhoudingen van de verschillende soorten beheer maken een gebied aantrekkelijk voor de grutto. De minimale oppervlakte van het gebied, waarvoor het mozaïekplan wordt opgesteld, is 100 hectare binnen een weidevogelkerngebied. Binnen een mozaïekplan mogen alle beschikkingen voor botanisch graslandbeheer of weidevogelbeheer, die goed gesitueerd zijn meetellen. Dit geldt ook voor beschikkingen in weidevogelreservaten en andere begrensd natuurgebieden.

Kuikenland

In de belangrijke gruttogebieden geldt een minimumeis voor de oppervlakte 'kuikenland'. Hierbij is het aandeel kuikenland gekoppeld aan de meest recent vastgestelde dichtheid van grutto op basis van de rekenfactor 1,4 (gewogen) hectare kuikenland per gruttobroedpaar met een adequate spreiding in tijd en ruimte. Spreiding in tijd betekent dat er gedurende de hele opgroeifase van de kuikens kuikenland aanwezig is. Spreiding in ruimte betekent dat het kuikenland bereikbaar is voor de kuikens. Kuikenland kan via verschillende graslandbeheersvormen worden gerealiseerd. Iedere beheersvorm heeft een andere weegfactor (zie tabel 1). In het collectieve beheerplan moet het voorgestelde beheer op kwaliteit en kwantiteit worden getoetst, bijvoorbeeld met het model Beheer op Maat van Alterra.

Ook de ruimtelijke spreiding (onderlinge samenhang) van het kuikenland valt onder de verantwoordelijkheid van de gebiedscoördinator. Het is een voorwaarde om het kuikenlandbeheer te situeren op percelen waar de meeste grutto's broeden. Een derde aspect betreft de kwaliteit van het kuikenland. Soms is het te dicht (onaantrekkelijk, ontoegankelijk), soms biedt het te weinig voedsel. De gebiedscoördinator heeft als opgave om voldoende beheer van voldoende kwaliteit te realiseren en dient de onderbouwing daarvan aan te geven in het collectief beheerplan. Van de (gewogen) 1,4 hectare kuikenland per gruttobroedpaar dient minimaal 0,4 hectare te bestaan uit kruidenrijk weidevogelgrasland of botanische weide- of hooilandrand.

Alle pakketten botanisch weiland, botanisch hooiland, bonte weide- en hooilandrand die goed gesitueerd zijn, mogen meetellen als kruidenrijk weidevogelgrasland mits deze percelen niet voor 15 juni worden gemaaid. Dit geldt ook voor beheer in natuurterreinen.

In uitzonderlijke situaties kan Gedeputeerde Staten afwijken van de minimumeis aan de oppervlakte kuikenland. Hiervoor dient een gemotiveerde onderbouwing in het collectief beheerplan te worden opgenomen.

Beheerpakketten weidevogelgebied en toeslagen

In de Index Natuur en Landschap wordt binnen het agrarische natuurtype "Agrarische faunagebieden" (A01) het beheertype "Weidevogelgebied" (A01.01) benoemd. In tabel 1 staan alle mogelijke agrarisch natuurbeheerpakketten en de bijbehorende weegfactor voor kuikenland. Ook een aantal pakketten voor botanisch beheer mogen meegeteld worden in een mozaïekplan. Deze pakketten zijn ook opgenomen in tabel 1.

Natuurbeheerplan 2012

Tabel 1 Overzicht van de diverse typen kuikenland en hun weefactor.

pakketnummer	Pakketten en toeslagen	Weefactor
A01.01.01a	Weidevogelgrasland met rustperiode tot 1 juni	1,2
A01.01.01b	Weidevogelgrasland met rustperiode tot 8 juni	1,4
A01.01.01c	Weidevogelgrasland met rustperiode tot 15 juni	1,5
A01.01.01d	Weidevogelgrasland met rustperiode tot 22 juni	1,5
A01.01.01e	weidevogelgrasland met rustperiode tot 1 juli	1,5
A01.01.01f	Weidevogelgrasland met rustperiode tot 15 juli	1,5
A01.01.01g	Weidevogelgrasland met rustperiode tot 1 augustus	1,5
A01.01.02a	Weidevogelgrasland met voorweiden tot 1 mei en daarna rust tot 15 juni	0,7
A01.01.02b	Weidevogelgrasland met voorweiden tot 1 mei en daarna rust tot 22 juni	0,8
A01.01.03a	Plasdras van 15 februari tot 15 april	0,2
A01.01.03b	Plasdras van 15 februari tot 15 mei	0,8
A01.01.03c	Plasdras van 15 februari tot 15 juni	0,8
A01.01.03d	Plasdras van 15 februari tot 1 augustus	0,8
A01.01.05	Kruidenrijk weidevogelgrasland	1,5
A01.01.05b	Kruidenrijk weidevogelgraslandrand	1,5
A01.01.06	Extensief beweid weidevogelgrasland	1,5
A02.01.01	Botanisch weiland	1,5
A02.01.02	Botanisch hooiland	1,5
A02.01.02	Botanische weide- of hooilandrand	1,5
Optionele toeslag	kuikenstrook (voor gehele perceeloppervlakte)	0,3

Toelichting bij een aantal pakketten

Weidevogelgrasland met rustperiode en kruidenrijk weidevogelgrasland

De weidevogelpakketten met rustperiode en het kruidenrijk weidevogelgrasland mogen naast vollevels ook op een half perceel of in randen worden afgesloten. De randen zijn minimaal 3 meter breed en liggen langs de volle lengte van het perceel. De voorkeur gaat uit om op het aangrenzende perceel ook een rand van minimaal 3 meter af te sluiten, zodat er een rand ontstaat van minimaal 6 meter breed (mits de sloot een neembare barrière voor de kuikens is).

Weidevogelgrasland met een rustperiode later dan 22 juni

De pakketten met een rustperiode van 1 juli en 15 juli zijn met name bestemd voor laat broedende soorten als watersnip en kempfaan. Omdat deze soorten op het Friese boerenland (vrijwel) zijn verdwenen worden deze pakketten alleen opengesteld als er sprake is van een broedgeval. Een uitzondering geldt voor de kwartelkoning. Voor deze laat broedende soort is een nieuw pakket opgenomen met een rustperiode van 1 april tot 1 augustus. Dit pakket kan als "last minutebeheer" in principe in heel Fryslân worden ingezet als er een roepende kwartelkoning wordt vastgesteld tijdens een weidevogeltelling. Voor het 'kwartelkoningbeheer' is 100 hectare beschikbaar.

Legselbeheer

Legselbeheer kan alleen worden afgesloten binnen het werkgebied van een collectief beheerplan waar een mozaïekplan is vastgesteld. Om de agrarische beheerders met de meeste vogels ook de meeste legselvergoeding te kunnen bieden, kunnen de gebiedscoördinatoren in de collectieve beheerplannen hiertoe een verrekenningsvoorstel opstellen. Het pakket legselbeheer is alleen beschikbaar in gebieden waar minimaal 50 broedparen per 100 hectaren voor komen.

Kruidenrijk weidevogelgrasland

Omdat in de weidevogelkerngebieden meestal sprake is van een slechte tot matige kwaliteit van het kuikenland (veelal bloemarme graslandtypen), dient van iedere 1,4 hectare laat maaien minimaal 0,4 hectare gerealiseerd te worden via pakket A01.01.05 kruidenrijk weidevogelgrasland. Het doel van dit pakket is om het insectenaanbod voor de opgroeiende

Natuurbeheerplan 2012

kuikens te vergroten door het vergroten van de bloemrijkdom. Op de onder dit pakket vallende graslanden is het gewenst dat jaarlijks 10-20 ton ruige mest per hectare wordt uitgereden. Er mag geen kunstmest worden gebruikt. Dit beheerpakket staat in de rustperiode van 1 april tot 15 juni geen beweiding toe. Dit pakket kan ook als rand worden toegepast.

Toeslag kuikenstroken

Bij het beheerpakket landbouwgrond met legselbeheer (A01.01.04), weidevogelgrasland met een rustperiode (A01.01.01 a-g), voorweiden (A01.01.02) en extensief beweide weidevogelgrasland (A01.01.06) kan optioneel een toeslag voor kuikenstroken worden aangevraagd. De kuikenstroken zijn minimaal 6 en maximaal 12 meter breed en worden tenminste 2 weken later gemaaid dan de rest van het perceel. Het pakket kan ook volvelds worden toegepast.

Toeslag ruige mest

Bij het beheerpakket Weidevogelgrasland met rustperiode (A01.01.04), Weidevogelgrasland met voorweiden (A01.01.02) en Kruidenrijk weidevogelgrasland (A01.01.01.05) kan optioneel een toeslag voor ruige mest worden aangevraagd. Hierbij wordt op de beheereenheid buiten de rustperiode ruige mest uitgereden in een volume van tenminste 10 en maximaal 20 ton per hectare.

Flexibiliteit in beheer

Er zijn twee vormen van flexibiliteit:

- Jaarlijkse wijzigingen in de reguliere openstellingperiode (nov-dec) voor het jaar daarop; Het collectief beheerplan kan (met uitzondering van A01.01.05 kruidenrijk weidevogelgrasland(rand) en A01.01.03a) plas-dras, jaarlijks aangepast of uitgebreid worden, wanneer blijkt dat de samenstelling van het mozaïek uit oogpunt van effectief weidevogelbeheer wijziging behoeft.
- Tijdens het seizoen (zgn. last minute):
 - Kuikenstroken: Het laten staan van kuikenstroken/volvelds kan op percelen met een liggende beschikking voor; legselbeheer, weidevogelgrasland met een rustperiode, voorweide en extensief beweide weidevogelgrasland.
 - Uitstellen van de maaidatum bij weidevogelgrasland met een rustperiode; bijvoorbeeld de rustperiode is van 1 april tot 1 juni. Deze kan uitgesteld worden tot 8 juni. Andersom (inkorten van de rustperiode) is niet mogelijk. Deze vorm van flexibel beheer kan alleen op de door GS goedgekeurde percelen. Het beheer kan dus niet verschoven worden naar een ander perceel. Ook op percelen met voorweiden en extensief weiden kan een uitgestelde maaidatum worden gelegd.

Mate van flexibiliteit

Het inzetten van flexibel beheer wordt uitsluitend afgesloten op basis van ecologische gronden en valt altijd onder de verantwoordelijkheid van de gebiedscoördinator. De gebiedscoördinator controleert de uitvoering van het afgesproken beheer en dient als het beheer conform afspraak is uitgevoerd na afloop van het weidevogelseizoen een betalingsverzoek in bij de Provincie. Voor de gebieden die werken met het model Beheer op Maat wordt de mate van flexibiliteit bepaald met deze applicatie.

Voor gebieden waar niet met het model Beheer op Maat wordt gewerkt mag jaarlijks maximaal 20 % van het kuikenland worden gewijzigd van locatie en mag maximaal 10 % van het kuikenland in het mozaïek worden ingevuld met kuikenstroken.

Het pakket A01.01.05 kruidenrijk weidevogelgrasland kan niet flexibel worden ingezet, omdat het beheer hier gericht is op vergroten van het insectenaanbod voor de kuikens middels vergroting van de bloemrijkdom door een lagere mestgift.

De pakketten A01.01.03a Plasdras van 15 februari tot 15 april, A01.01.03b Plasdras van 15 februari tot 15 mei, A01.01.03c Plasdras van 15 februari tot 15 juni en A01.01.03d Plasdras van 15 februari tot 1 augustus kunnen ook niet flexibel worden ingezet.

5.5.2. Inrichting

Naast beheer kunnen in de collectieve beheerplannen inrichtingswensen worden opgenomen en begroot. Bij inrichtingsmaatregelen kan worden gedacht aan het aanpassen van de waterhuishouding (verhogen grondwaterstand; creëren van plasdras-situaties) of het herstellen, creëren van openheid en rust. Voor inrichtingsmaatregelen kan subsidie aangevraagd worden via SKNL: subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap (zie hoofdstuk 6). Van de gebiedscoördinator en de beheerders wordt verwacht dat zij het te voeren beheer op de voor de weidevogels meest gewenste percelen uitvoeren en dat zij hierbij rekening houden met openheid en rust. De oppervlakte binnen een mozaïekplan moet minimaal voor 50% aan dit criterium voldoen.

Een perceel is voldoende open als:

- de afstand tot de bebouwde kom meer is dan 300 m;
- de afstand tot lijnvormige beplantingen/ bosjes/riet en ruigte meer is dan 200 m;
- de afstand tot (grotere) bossen meer is dan 400 m;
- de afstand tot hoogspanningsleidingen en andere opgaande bebouwing, zoals bijvoorbeeld windmolens, meer is dan 200 m.

Er is voldoende rust als:

- de afstand tot rijkswegen meer is dan 150 m, tot provinciale wegen meer is dan 100 m en ten opzicht van gemeentelijke wegen meer is dan 50 m;
- de afstand tot gebouwen meer is dan 200 m.
- De weidevogelgrasland-percelen mogen de afgelopen twee jaar niet zijn gescheurd, gefreesd en heringezaaid.
- Aanvullend geldt voor veengronden dat de drooglegging niet groter mag zijn dan 90 cm beneden maaiveld.

Indien gewenst kan er door middel van inrichtingsmaatregelen meer openheid gecreëerd worden, bijvoorbeeld door beplanting of ruigte te verwijderen. De beheerder moet zelf voor de benodigde (kap)vergunningen zorgen. Indien er (tijdelijke) maatregelen in de waterbeheersing gewenst zijn moet dit tijdig overlegd en afgestemd worden met Waterschap Fryslân. Waterschap Fryslân toetst of e.e.a. binnen haar beleidskaders mogelijk is.

5.5.3 Weidevogelbeheer binnen natuurbeheer

Zowel terreinbeherende organisaties als individuele deelnemers aan natuurbeheer moeten voor het weidevogelbeheer voldoen aan dezelfde spelregels als die voor agrarisch natuurbeheer gelden. Bij Natuurbeheer gaat het om het pakket N13.01 Vochtig weidevogelgrasland. De oppervlakte mag worden meegeteld binnen een collectief beheerplan als de beheerder meedoet in een weidevogelkring.

In dat geval mogen ook een aantal andere pakketten worden meegeteld. Het gaat om de volgende pakketten:

N09.01	Schor of kwelder
N10.01	Nat schraalland
N10.02	Vochtig hooiland
N12.02	Kruiden- en faunarijk grasland
N12.03	Glanshaverhooiland
N12.04	Zilt- en overstromingsgrasland

Voor deze natuurbeheerpakketten geldt dat 1 ha meetelt voor 1,5 (gewogen) ha kuikenland.

5.5.4 Uitbreiding “zoekgebied collectief beheer”

Gebieden die zich kwalificeren, kunnen opgenomen worden als “zoekgebied collectief beheer”:

Gebieden buiten de weidevogelkerngebieden

Gebieden welke geheel of gedeeltelijk buiten de weidevogelkerngebieden liggen kunnen als ‘zoekgebied collectief beheer’ worden gekwalificeerd mits kan worden aangetoond, dat er:

- 15 gruttobroedparen /100 hectare. (bron: weidevogelkerngebiedenkaart) of;
- 75 broedparen /100 hectare (kievit, grutto, tureluur en scholekster) of;
- 30 broedparen /100 hectare kritische soorten (grutto, tureluur, veldleeuwerik, graspieper, gele kwikstaart, slobbeend, kuifeend, wulp, watersnip, kwartel, tafeleend, zomertaling, wintertaling, witte kwikstaart, kluut, knobbelzwaan, krakeend, bergeend en patrijs), voorkomen.

De aanvrager moet het aantal broedparen zelf aantonen aan de hand van telgegevens van de voorgaande jaren. De telling moet uitgevoerd zijn door een deskundig teller zoals nazorgers van de BFVW of SOVON. De telling mag niet zijn uitgevoerd door de aanvrager zelf. De Dienst Landelijk Gebied beoordeelt de telgegevens. Daarnaast moet worden voldaan aan de criteria (collectief beheerplan, samenwerking, inrichting en mozaïekplan) zoals beschreven in paragraaf 5.5.1.

Parels

In sommige gevallen kan een aanvrager niet deelnemen aan een weidevogelkring van minimaal 100 ha. Dit kunnen wel hele waardevolle 'parels' zijn voor de weidevogels. De 'parels' van minder dan 100 hectaren binnen, buiten of gedeeltelijk buiten het weidevogelkerngebied kunnen subsidie aanvragen mits zij wél aan de overige voorwaarden voldoen. Binnen het gebied van de parel moet worden voldaan aan één van de volgende criteria:

- 15 gruttobroedparen (bron: weidevogelkerngebiedenkaart) of;
- 75 broedparen kievit, grutto, tureluur en scholekster of;
- 30 broedparen kritische soorten (grutto, tureluur, veldleeuwerik, graspieper, gele kwikstaart, slobbeend, kuifeend, wulp, watersnip, kwartel, tafeleend, zomertaling, wintertaling, witte kwikstaart, kluut, knobbelzwaan, krakeend, bergeend en patrijs)

De aanvrager moet het aantal broedparen zelf aantonen aan de hand van telgegevens (van een onafhankelijke deskundige) van de voorgaande jaren. De parels moeten worden opgenomen als apart deelgebied binnen de collectieve beheerplannen.

Beheerders van parels en andere gebieden die zich kwalificeren, kunnen zich bij de gebiedscoördinator met hun motivatie en gegevens melden. De gebiedscoördinator kan deze op zijn laatst gedurende de ter inzagenlegging van een ontwerp Natuurbeheerplan bij de provincie aangeven. Bij positieve beoordeling worden deze gebieden bij de vaststelling van een definitief Natuurbeheerplan als ‘zoekgebied collectief beheer’ in de Beheertypenkaart opgenomen.

1 op 1 begrensde beheer- en natuurgebieden

Soms is het in 1 op 1 begrensde gebieden niet mogelijk om aan de gestelde eisen voor het weidevogelbeheer te voldoen. Met deze gebieden zal in de komende 3 jaar gezocht worden naar passend beheer. Er zal nog een keus gemaakt worden of deelnemers aan Programma Beheer in deze gebieden, die een beschikking voor weidevogelbeheer hebben van voor 1 januari 2010, hun beschikking eenmalig voor 6 jaar kunnen verlengen. De 1:1 begrensde beheergebieden dienen bij voorkeur te worden opgenomen als apart deelgebied binnen de collectieve beheerplannen.

5.6 Agrarisch Natuurbeheer binnen natuurgebieden

Landbouwpercelen die in het kader van de EHS-realiseringsbegrensd zijn als nieuwe natuur, maar die nog niet verworven zijn of waarvoor nog geen subsidie voor functieverandering is verleend worden in principe op de beheertype kaart met beheertype N00.01, 'nog om te vormen naar natuur' aangegeven. Soms is het wenselijk om hier Agrarisch Natuurbeheer toe te passen. Door middel van agrarisch natuurbeheer kunnen, vooruitlopend op de omvorming naar natuur, de aanwezige natuurwaarden in stand worden gehouden. In verband met de uiteindelijke bestemming van deze gronden heeft het agrarische natuurbeheer hier altijd een tijdelijk karakter. Bij het samenstellen van de eerste generatie Natuurbeheerplan 2009 en beheertypenkaart heeft de provincie bepaald of overgangsbeheer van toegevoegde waarde is voor de gewenste natuurontwikkeling. Op de percelen waar al agrarisch natuurbeheer afgesloten was en dit past bij de uiteindelijke natuurdoelstelling heeft de provincie een overeenkomstige agrarische natuurbeheertype bepaald en is op de beheertypenkaart een agrarisch natuurbeheertype aangegeven. In de ambitiekaart is aangegeven wat de uiteindelijke natuurdoelstelling is. De ambitiekaart is dan ook leidend voor aanvragen voor omschakeling van agrarisch natuurbeheer naar natuurbeheer.

Wanneer beheertype N00.01 is vastgelegd, kan de beheerder de provincie verzoeken om in het kader van overgangsbeheer hier één of meer periodes een beheertype agrarische natuur op de beheertypenkaart aan te geven. De provincie neemt een dergelijk verzoek alleen in overweging wanneer dit past bij de toekomstige natuurdoelstelling.

Na afloop van een beheerperiode (normaliter 6 jaar) staat het een beheerder vrij om te stoppen met agrarisch natuurbeheer. Er bestaat géén verplichting om daarna over te stappen naar particulier natuurbeheer. De provincie kan ook overwegen om geen verlenging van agrarisch natuurbeheer mogelijk te maken.

Agrarisch natuurbeheer is niet toegestaan op gronden die een natuurdoelstelling hebben en in het bezit zijn van een terreinbeherende organisatie zoals bijvoorbeeld Staats Bosbeheer, Natuurmonumenten en It Fryske Gea. De eigenaar zou dan namelijk natuurbeheersubsidie ontvangen en de gebruiker (veelal pachter), agrarisch natuurbeheersubsidie. Dit is (behoudens enkele bijzondere erfpachtsituaties bij SBB) strijdig met de subsidieverordening.

Provincie Fryslân kent een doelstelling om een deel van de EHS te realiseren door middel van agrarisch natuurbeheer. Dit betekent dat in een aantal situaties, agrarisch natuurbeheer niet altijd 'overgangsbeheer' hoeft te zijn maar permanent mogelijk is.

5.7 Landschapsbeheer

5.7.1 Algemeen

In de index is een apart hoofdstuk opgenomen over landschap. Hierbij onderscheidt de index;

- L01 Groen blauwe landschapselementen,
- L02 Historische gebouwen en omgeving,
- L03 Aardwerken en
- L04 Recreatieve Landschapselementen.

Omdat Fryslân in de oude Subsidieverordeningen geen vergelijkbare pakketten had opengesteld, worden L02, L03, L04 in de eerste generatie Natuurbeheerplannen niet meegenomen. Deze zijn om die reden niet beschreven.

Onder landschapsbeheer wordt verstaan het in stand houden van landschapselementen door middel van beheer. In deze paragraaf wordt beschreven hoe de subsidiemogelijkheden voor landschapsbeheer op de beheertypenkaart zijn aangegeven. Een overzicht van alle beheertypen landschap die in dit Natuurbeheerplan worden aangegeven, is opgenomen in bijlage 4, 'Index Natuur en Landschap Fryslân'. Voor een inhoudelijke beschrijving van alle landschapsbeheertypen wordt verwezen naar www.sanl-fryslan.nl en <http://www.portaalnatuurenlandschap.nl/snl/>

Zowel in natuurgebieden als in het agrarisch gebied komen landschapselementen voor. De begrenzing van een landschapsbeheertype in natuurgebieden gebeurt op elementniveau. Dat wil zeggen dat in overleg met de beheerder het element op de beheertypenkaart wordt ingetekend alvorens subsidie kan worden aangevraagd.

Fryslân is voor landschapbeheer opgedeeld in 3 "zoekgebieden"; Noardlike Fryske Wâlden, experimentgebied Gaasterlân-Sleat en overig Fryslân. In bijlage 5, 'Subsidies beheertype landschap', is per landschapszoekgebied aangegeven welke landschapsbeheertypen van toepassing zijn

In de beheertypenkaart zijn als onderdeel van dit Natuurbeheerplan analoog aan de oude gebiedsplannen, landschapgebiedsplan en beheersgebiedsplan alleen de Groenblauwe landschapselementen (L01) opgenomen.

5.7.2 Criteria en werkwijze begrenzing landschapsbeheer

Voor beheersubsidie voor landschapsonderhoud komen alleen bestaande landschapselementen in aanmerking. Per zoekgebied golden verschillende quota voor landschapspakketten. Indien een quotum overschreden is, kan alleen aangevraagd worden als voor betreffende beheereenheid al een beschikking van voor 2009 bestaat. Er kan geen inrichtingssubsidie worden aangevraagd voor de aanleg van nieuwe elementen. Voor het herstellen van landschapselementen is het wel mogelijk om inrichtingssubsidie aan te vragen. Een subsidie voor landschap kan niet gestapeld worden op een subsidie voor een ander beheertype.

Omdat landschapselementen veelal nog niet op kaart staan, wordt hiervoor in dit "eerste generatie" Natuurbeheerplannen een aparte werkwijze gehanteerd. Voor landschap geeft de provincie drie "zoekgebieden" in de beheertypenkaart aan. Per zoekgebied is aangegeven voor welke type landschapselementen subsidie aangevraagd kan worden.

Fryslân onderscheidt drie zoekgebieden voor landschapsbeheer:

1. De Noardlike Fryske Wâlden (zie kaartbijlage 2b)
2. Gaasterlân-Sleat (zie kaartbijlage 2a),
3. Overig Fryslân.

Aan de Agrarische Natuurverenigingen de Noordelijke Friese Wouden en Bosk & Greide wordt de mogelijkheid geboden om voor respectievelijk Noardlike Fryske Wâlden en Gaasterlân-Sleat een collectief (landschaps)beheerplan te maken. Dit betekent dat zij tot 1 juni van enige jaar, een kaart kunnen maken waarop aangegeven wordt welke landschapselementen zich kwalificeren voor subsidie. Wanneer dat om welke reden dan ook niet mogelijk is, blijft voor het betreffende deelgebied de status van zoekgebied van toepassing.

Landschapselementen buiten begrensde natuurgebieden en de 1-op-1 begrensde gebieden, worden door de aanvrager zelf ingetekend bij het indienen van een aanvraag voor beheersubsidie. Dit kan digitaal maar ook analoog op papier. Landelijk zijn provincies en het ministerie van EL&I overeengekomen om voor landschapselementen binnen bestaande natuurgebieden alléén verlenging toe te staan. Door Dienst Regelingen is een bestand aangeleverd waarop de lopende overeenkomsten staan. Deze zijn verwerkt in de Beheertypenkaart.

Landelijk wordt gestreefd naar een digitale ondergrond waarop ook landschapselementen (goed) aangegeven staan. Wanneer die beschikbaar is, is het ook mogelijk om gebieden aan te geven waarvoor voor landschap een collectief beheerplan vereist is (vergelijkbaar met het weidevogelbeheer (H5.5)).

5.8. Onderzoek agrarisch natuur- en landschapsbeheer

Voor experimentele doelen is er 200 ha quatum (beheerpakketten) beschikbaar in het kader van onderzoek agrarisch natuurbeheer.

Voordat een aanvraag wordt gedaan bij Dienst Regelingen, moet er voor 15 augustus een schriftelijk verzoek samen met een projectvoorstel worden ingediend bij de provincie. De provincie beoordeelt of het onderzoek een zinvolle bijdrage levert aan de kennis met betrekking tot agrarisch natuurbeheer. Na afloop van het onderzoek komen de hectaren weer beschikbaar voor andere onderzoeksprojecten.

Voor onderzoek aan agrarisch natuurbeheer zijn alle pakketten uit de Index voor agrarisch natuur- en landschapbeheer mogelijk.

5.9. Landschappelijk biotoopbeheer

De kust en de kuststrook in het Noordelijk Kleigebied (zie kaartbijlage 2a) bieden kansen voor het ontwikkelen van bijzondere en unieke natuur- en landschapswaarden. Deze waarden zijn door allerlei oorzaken sterk achteruit gegaan. Een impuls is nodig. Hiervoor wordt een planmatige aanpak van de huidige natuur- en landschapswaarden, hun onderlinge samenhang en de ontwikkelingsmogelijkheden gevraagd. Het gaat dan om een combinatie van landschappelijk waardevolle elementen, gebiedjes die van belang zijn voor (avi)fauna, cultuurhistorische elementen, maar ook botanisch waardevolle elementen.

De initiatiefnemer stelt een landschappelijk biotoop beheerplan op waarin de samenhang van de verschillende beheerspakketten wordt aangegeven in relatie tot de flora, fauna en de landschappelijke omgeving. De initiatiefnemer geeft daarbij op kaart aan welke percelen deel nemen aan het Landschappelijk biotoopbeheer en dient dit plan (en eventuele jaarlijkse wijzigingen) voor 15 augustus in. De Provincie beoordeelt of de aangevraagde beheerpakketten voldoende natuur- en landschapsrendement opleveren.

Om tot een goed biotoopbeheersplan te komen heeft men keuze uit meerdere beheertypen. Alle agrarische natuur- en landschapsbeheertypen worden hiervoor opengesteld om tot maatwerk te kunnen komen. Bestaande beschikkingen die nu in een andere doelstelling voorkomen, zullen dan vooraf (moeten) worden overgeheveld naar de doelstelling van Landschappelijk biotoopbeheer. Een reservering van hectaren op verzoek van de initiatiefnemer(s) van bestaande initiatieven is daarbij op zijn plaats om daarmee de duurzaamheid van het agrarische natuurbeheer te kunnen blijven waarborgen.

Om voor subsidie in aanmerking te komen moet een Landschappelijk Biotoopbeheerplan worden opgesteld en wordt er onderling samengewerkt binnen het aangewezen zoekgebied. In bijlage 6 wordt beschreven wat dit inhoudt.

5.10 Subsidie probleemgebieden

Natuurlijke omstandigheden, zoals een uitgesproken reliëf, hoge grondwaterpeilen, laaggelegen veengronden, of onregelmatige perceelsvormen, kunnen in bepaalde gebieden een beperking vormen voor de landbouw. Door deze fysieke omstandigheden hebben de agrariërs een concurrentienadeel, immers de productiekosten zijn hoger en het rendement is lager. Daarom is voor deze gebieden een toeslag ingesteld ter compensatie van de natuurlijke handicaps. De gronden waar deze compensatie van toepassing zijn worden in het verleden "probleemgebied" of "bergboerengebied" genoemd. Tegenwoordig spreken we van Less Favorit Area's (LFA).

Deze toeslag voor natuurlijke handicaps wordt deels door de nationale overheid en deels door de Europese Commissie (EC) gefinancierd. Voorwaarde voor het mogen verstrekken van deze subsidie is dat de probleemgebieden waarbinnen de subsidie voor natuurlijke handicaps wordt verstrekt zijn aangemeld en goedgekeurd door de Europese Commissie. Nederland heeft afspraken gemaakt met de Europese Commissie over de criteria waaraan gebieden moeten voldoen die door Nederland aangemerkt worden als probleemgebied.

De bestaande probleemgebieden zijn in dit Natuurbeheerplan op kaart (kaartbijlage 2a) weergegeven.

In 2009 heeft Fryslân een voorstel in Brussel voorgelegd voor uitbreiding van het probleemgebied in de Noardelike Fryske Wâlden. In dit voorstel is het probleemgebied aangepast aan de globale planologische begrenzing van het Nationaal Landschap uit het Streekplan Fryslân 2007. Dit voorstel is door Brussel geaccordeerd.

In het kader van het Natuurbeheerplan 2011 is een gedetailleerde begrenzing op perceelniveau gemaakt. Deze grens is bepaald aan de hand het voorkomen van vooral houtwallen en elzensingels. Voor de overganggebieden is rekening gehouden met de abiotische factoren waarbij elzensingels nog kunnen gedijen. Bij het vaststellen van de subsidiegrens van het zoekgebied de Noardlike Fryske Wâlden wordt hier ook vanuit gegaan en is bekeken op recente luchtfoto's of er elzensingels en/of houtwallen voorkomen. Wanneer dat niet het geval is zijn historische kaarten bekeken en is de hoogteligging (nullijn) onderzocht.

Percelen binnen deze (subsidie)grens kunnen in aanmerking komen voor de toeslag probleemgebiedensubsidie en landschapbeheer voor zover men aan de geldende voorwaarden voldoet en het openstellingbesluit hierin voorziet.

In kaartbijlage 2b zijn de percelen die onder deze uitbreiding vallen met lila aangegeven. Deze komen vooralsnog niet in aanmerking voor de probleemgebiedentoeslag.

5.11 Toeslagen

Schaapskuddes

Het stelsel SNL biedt de mogelijkheid om schaapskuddes via een toeslag op het beheer te subsidiëren. Mits de Beheertypekaart en openstellingbesluit dit aangeven kan deze toeslag worden aangevraagd voor beheer op de volgende beheertypen:

- N01.02 Duin en kwelderlandschap
- N11.01 Droog schraalgrasland
- N07.01 Droge heide
- N06.04 Vochtige heide
- N12.01 Kruiden en faunarijke akker
- N09.01 Schor of Kwelder
- N12.04 Zilt- of overstromings grasland
- N01.04 Zand- en kalklandschap

De volledige voorschriften zijn te vinden in bijlage 7 van de subsidieverordening Natuur en Landschapbeheer

Toeslag recreatiepakket

- Het stelsel SNL biedt de mogelijkheid om een recreatietoeslag aan te vragen. Mits de Beheertypenkaart en openstellingbesluit dit aangeven kan deze toeslag worden aangevraagd.

De volledige voorschriften zijn te vinden in bijlage 2 van de subsidieverordening Natuur en Landschapbeheer.

5.12 Organisatiesubsidie

In de subsidieverordening Natuur- en Landschapsbeheer is een vergoedingregeling voor organisatiekosten voor Agrarische Natuurverenigingen opgenomen.

5.13 Werkwijze Gaasterlân-Sleat

5.13.1 Experiment Gaasterlân – Sleat

In Gaasterlân-Sleat zijn eind jaren 90 van de vorige eeuw, met de streek afspraken gemaakt over de realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur. Door middel van een experiment wordt gewerkt aan een integrale aanpak om door en met de streek, natuur en landschap te verbeteren en uit te breiden. Het experiment heeft betrekking op “nieuwe natuur”. Traditionele (bestaande) natuur en al begrensde (beheer – en natuur)gebieden vallen buiten het experiment. Uitgangspunt van het experiment is om de mogelijkheden voor agrarisch- en natuurbeheer maximaal te benutten. Het resultaat van deze invulling wordt door middel van de “Gaasterlandse Natuurmeetlat” bijgehouden. Het gaat daarbij om een methodiek die punten toekent aan verschillende natuurdoelen om zo de voorgang, ten opzichte van het afgesproken eindresultaat (punten) te bepalen. Onderscheid is gemaakt in natuurdoelen die op korte termijn verwezenlijkt moeten worden en doelen waar een lange termijn mee gemoeid is en waarbij ook sprake is van een bestemmingsverandering van de grond in hoofdfunctie natuur.

5.13.2 Het experiment in het subsidiestelsel Natuur en Landschap

Met het Natuurbeheerplan sluit ook het Gebiedsplan Gaasterlân–Sleat aan, aan het Stelsel Natuur- en Landschapbeheer. Kijkend naar de essenties van het stelsel, kan men stellen dat Gaasterlân–Sleat met haar gebiedsturing, voorleef op de collectieve beheerplannen en gebiedssturing in het stelsel. Omdat er specifiek afspraken (het experiment) gelden voor dit gebied heeft dat op onderdelen vanaf het Natuurbeheerplan 2009 wel tot een specifieke uitwerking geleid.

In het oude Gebiedsplan Gaasterlân-Sleat werd onderscheid gemaakt in Agrarisch Natuurbeheer en Natuurbeheer. Voor beide is aangegeven welke categorieën en beheerpakketten mogelijk zijn en hoeveel er minimaal en maximaal gerealiseerd moet/mag worden.

Het nieuwe stelsel maakt onderscheid in Natuurbeheertypen, Agrarische beheertypen en Landschapsbeheertypen. De oude pakketten uit Programma Beheer zijn niet altijd één op één door te vertalen naar de nieuwe beheertypen en onderliggende pakketten. Het gevolg is dat de Provincie samen met Bosk & Greide de Gaasterlandse Natuurmeetlat tegen het licht moet houden.

5.13.3 Technische uitwerking in de beheertypenkaart

Het nieuwe Stelsel onderscheidt drie categorieën beheer:

1. Natuurbeheer,
2. Agrarisch Natuurbeheer,
3. Landschap.

5.13.3.1 Natuurbeheer

Vanwege de specifieke afspraken in het gebied Gaasterlân – Sleat is gezocht naar een praktische werkwijze om nieuwe natuur aan te kunnen duiden en voor subsidie voor omschakeling, inrichting en beheer in aanmerking te laten komen. Binnen de begrenzing van dit experimentgebied kunnen initiatiefnemers “nieuwe natuur” hun ideeën kenbaar maken bij Bosk & Greide. Bosk & Greide beoordeelt of deze plannen passen en spelen deze door naar de Provincie. De Provincie toets ondermeer aan de natuurmeetlat. Bij positieve beoordeling, verwerkt de provincie de plannen in de ambitiekaart en beheertypenkaart. Wanneer deze vastgesteld zijn, kan de initiatiefnemer een formele aanvraag indienen voor functiewijzigingssubsidie- en eventuele investeringssubsidie. Na afsluiting van de inrichting kan men dan beheersubsidie aanvragen.

5.13.3.2 Agrarisch Natuurbeheer

Agrarisch Natuurbeheer is te onderscheiden in:

1. weidevogelbeheer,
2. ganzenbeheer
3. agrarische floragebieden.

Het provinciale weidevogel- en ganzenbeheer onder het stelsel Natuur en Landschapbeheer sluit goed aan bij de aanpak binnen Gaasterland. Daarom is hiervoor de zelfde uitwerking gegeven in de beheertypenkaart (zie hoofdstuk 5.5) als overig Fryslân. Dat betekent o.a. dat Bosk & Greide als gebiedscoördinator verantwoordelijk is om een collectief beheerplan op te stellen voor het weidevogelbeheer. Daarmee krijgt Bosk & Greide meer sturing op de doelen voor weidevogelbeheer en akkervogelbeheer. In het Natuurbeheerplan 2009 is een eerste stap gezet door binnen Gaasterlân-Sleat een vijftal zoekgebieden voor weidevogelbeheer via de zogenaamde Toolkit op te nemen. Buiten deze zoekgebieden is géén weidevogelbeheer mogelijk”.

Agrarische floragebieden hebben betrekking op botanisch beheer op gehele percelen en randen, op grasland of akkerland. In het gehele gebied kan subsidie agrarisch natuurbeheer worden aangevraagd indien er voldoende quatum is. De systematiek is vergelijkbaar met de rest van Fryslân. Dit betekent dat in de beheertypenkaart, het deelgebied Gaasterlân – Sleat als zoekgebied gedefinieerd is met eigen quota.

5.13.3.3 Landschap

Zoals in hoofdstuk 5.6 beschreven is, is Fryslân onderverdeeld in drie zoekgebieden voor Landschap, waarvan Gaasterlân-Sleat er één is. Omdat het experiment in Gaasterland goed aansluit bij de gedachte van gebiedsgerichte-collectieve aanpak en het gebied daarmee een voorsprong heeft op de rest van Fryslân, zijn Bosk & Greide en provincie in overleg om te onderzoeken of voor Landschap een collectief beheerplan voor Gaasterlân-Sleat mogelijk is. Dit betekent dat in een collectief beheerplan aangegeven wordt welke landschapselementen voor subsidie in aanmerking komen.

Wanneer er voor 1 september 2011 nog geen collectief landschapsbeheerplan is, blijft het zoekgebied van toepassing. Nieuwe beheerovereenkomsten kunnen dan afgesloten worden voor zover de natuurmeetlat daar ruimte voor biedt.

5.13.3.4 evaluatie

In april 2011 is een (tweede) vijfjaarlijkse evaluatie gestart. De uitkomsten daarvan worden in het najaar van 2011 verwacht en kunnen eventueel aanleiding zijn voor aanpassingen van het experiment.

6. Kwaliteitsimpulsen Natuur en Landschap

6.1 Algemeen

Dit hoofdstuk beschrijft de subsidiemogelijkheden voor Kwaliteitsimpulsen Natuur en Landschap. Bij kwaliteitsimpulsen gaat het veelal om een kwantitatieve of kwalitatieve opgave om in een bepaald gebied de natuurkwaliteit te verbeteren door: verwerving van gronden voor natuurontwikkeling; (her)inrichting van terreinen; functieverandering van landbouwgrond naar natuurgrond; herstel van milieu- en watercondities; kwaliteitsverbetering van bestaande natuur. Een belangrijk middel om de kwaliteitsimpuls te bepalen is de ambitiekaart. De ambitiekaart beschrijft de gewenste eindsituatie van een natuurterrein op basis van beheertypen en geeft inzicht in de ontwikkelingsmogelijkheden van een terrein.

6.2 Ambitiekaart

Daar waar de beheertypenkaart de actuele beheermogelijkheden van een terrein beschrijft, geeft de ambitiekaart de gewenste eindsituatie weer. In dit Natuurbeheerplan zijn met name natuurterreinen van de EHS in de ambitiekaart opgenomen. Dit is vooral vanwege het feit dat buiten de EHS vooral instandhouding door beheer nagestreefd wordt. Het instandhoudingdoel komt hier veelal overeen met de huidige aanduiding op de beheertypenkaart. De uitgangspunten met betrekking tot de instandhouding van bestaande natuurgebieden buiten de EHS zijn ook vertaald in de bestuursovereenkomst die de provincie met het Rijk heeft gesloten in het kader van het Investeringsbudget Landelijk Gebied.

Sommige natuurterreinen op de ambitiekaart hebben hetzelfde beheertype als op de beheertypenkaart is aangeven. Op die terreinen is het natuurdoel al bereikt. Bij andere terreinen is er nog een verschil tussen de actuele situatie en de ambitie. Op die terreinen ligt zagezegd nog een ontwikkelopgave. Een dergelijke ontwikkelopgave wordt ook wel een kwaliteitsimpuls genoemd. Figuur 2 laat zien hoe kwaliteitsimpulsen met behulp van de ambitiekaart bepaald kunnen worden. Indien de ontwikkeling van het natuurterrein naar een kwalitatief hoger beheertype niet via de weg van het reguliere beheer bereikt kan worden, zal een kwaliteitsimpuls in de vorm van een investeringssubsidie aan de orde zijn. De ambitiekaart is dus ook een middel om de noodzakelijke investeringen in natuurterreinen in beeld te brengen.

Figuur 2: Voorbeeld verschil beheerambitie

	beheertypenkaart	ambitiekaart
Investeringsubsidie	15.02 Dennen-, Eiken-, of Beukenbos	07.01 Droge heide
Regulier beheer of Investeringsubsidie	12.02 Kruidenrijk grasland	11.01 Droog schraalland

De ambitiekaart is zoveel mogelijk op het niveau van beheertypen ingekleurd, net als de beheertypenkaart. Voor nog te ontwikkelen natuurterreinen is het echter niet altijd mogelijk om op dit detailniveau een uitspraak te doen over de gewenste eindsituatie. Immers het terrein moet nog worden ingericht. Voor dat soort terreinen beschrijft de ambitiekaart op deelgebiedniveau een veronderstelde procentuele verdeling van de gewenste beheertypen. Bij de totstandkoming van de ambitiekaart is vooral gebruik gemaakt van de provinciale natuurdoelenkaart. In sommige gevallen is aanvullende informatie van terreinbeheerders of anderen gebruikt. Net als de beheertypenkaart is ook de ambitiekaart geen statisch document. Dat wil zeggen dat Gedeputeerde Staten in overleg met de beheerders kunnen besluiten om de ambities van een terrein te wijzigingen of te verfijnen. Dat laatste gebeurt in ieder geval bij natuurontwikkelingsprojecten. Op het moment dat voormalige landbouwgrond daadwerkelijk

wordt ingericht en beheerd als natuur, wordt de ambitiekaart (en de beheertypenkaart) geactualiseerd.

6.3 Investeringssubsidie

Het verschil tussen de ambitiekaart en de beheertypenkaart kan aanduiden of er een investeringssubsidie (kwaliteitsimpuls) nodig is. Op de beheertypenkaart kan nu bijvoorbeeld bos zijn aangegeven, terwijl op de ambitiekaart heide staat. De investeringssubsidie kan nu worden gebruikt voor de verandering van bos naar heide. Na het toekennen van de subsidie en het uitvoeren van de maatregelen zal de beheertypenkaart moeten worden aangepast zodat er voor heide beheersubsidie kan worden verkregen. De investeringssubsidie kan gericht zijn op:

- A. herstelmaatregelen in een bestaand natuurterrein waarbij het beheertype niet verandert;
- B. inrichtingsmaatregelen in een bestaand natuurterrein waarbij van het aanwezige beheertype wordt overgestapt naar het gewenste beheertype;
- C. inrichtingsmaatregelen waarbij landbouwgrond wordt omgevormd naar natuurterrein;
- D. inrichtingsmaatregelen op landbouwgrond om de kwaliteit van een aanwezig agrarisch beheertype te verhogen;
- E. inrichtingsmaatregelen op landbouwgrond met als doel om nieuwe landschapselementen aan te leggen.

Investeringssubsidie voor de onderdelen D en E is niet af te leiden van de ambitiekaart. Immers de ambitiekaart zegt alleen iets over de natuur- en beheergebieden van de EHS.

Investeringssubsidies bedoeld onder D zijn mogelijk bij het akkervogelbeheer (A01.02) en het weidevogelbeheer (A01.01) indien beschreven in het collectief beheerplan (zie hoofdstuk 5.5).

Inrichtingssubsidie voor onderdeel E is in Fryslân niet opengesteld.

Een aanvraag voor investeringssubsidie worden getoetst aan het vigerende Natuurbeheerplan en aan de vigerende Subsidieverordening pMJP provincie Fryslân. Voor de specifieke voorwaarden met betrekking tot de verlening van een investeringssubsidie wordt verwezen naar www.sanl-fryslan.nl

6.4 Subsidie voor functiewijziging

Onder kwaliteitsimpulsen vallen ook de subsidies voor functiewijziging van landbouwgrond naar natuur. Deze subsidie is erop gericht om particuliere grondeigenaren de mogelijkheid te bieden om landbouwgronden om te vormen tot een natuurterrein. Eigenaren van landbouwgrond worden dan particulier natuurbeheerder. De subsidie voorziet in de compensatie van de waardevermindering van de grond als gevolg van deze omvorming. Men vraagt dan formeel subsidie aan voor functiewijziging van landbouwgrond naar het natuurtype zoals dat op de ambitiekaart vermeldt staat. Wanneer deze stap niet in één keer te realiseren is, moet het realisatieplan aangeven welk beheer er na de functiewijziging en inrichting, gevoerd gaat worden. Verplicht onderdeel van de aanvraagprocedure is dat men een prétoets laat uitvoeren door de Dienst Landelijk Gebied.

De subsidie functieverandering is alleen van toepassing in gebieden die als nieuwe natuur begrensd zijn in het kader van de EHS (zie ook kaartbijlage 1, 'EHS-begrenzing') of zogenaamde "nieuwe natuur-buiten de EHS".

In het verleden konden particulieren en organisaties zelf ook voorstellen indienen om begrensd te worden als "nieuwe natuur". Omdat Fryslân zijn doelstellingen ten aanzien van de EHS en "nieuwe natuur" al vrijwel gerealiseerd heeft is de ruimte voor het honoreren van dergelijke verzoeken zeer beperkt. Dat zelfde geldt ook voor het opnemen van bestaande natuur in de Beheertypenkaart en ambitiekaart. Dergelijke verzoeken ondergaan in de eerste plaats een ecologische beoordeling; is/zijn betreffende percelen van voldoende ecologisch belang? Daarnaast vindt er ook een beleidsmatige en budgettaire afweging plaats.

Om opgenomen te worden in een volgend Natuurbeheerplan, verdient het aanbeveling om een dergelijk verzoek uiterlijk een jaar voor ingang van de gewenste beheerperiode in te dienen. Wil men bijvoorbeeld per 1 januari 2013 voor een perceel beheersubsidie aanvragen, dan dient een gemotiveerd verzoek uiterlijk 1 januari 2012 ingediend te worden. De provincie kan bij positieve beoordeling betreffende perceel in het ontwerp Natuurbeheerplan 2013, ter visie leggen.

De percelen waar men subsidie voor functiewijziging van landbouwgrond naar natuur wil aanvragen, moet zijn opgenomen in de ambitiekaart.

Subsidieaanvragen voor functieverandering worden getoetst aan het Natuurbeheerplan (Ambitiekaart) en aan de Subsidieverordening Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap. Voor de specifieke voorwaarden met betrekking tot de verlening van een investeringssubsidie wordt verwezen naar www.sanl-fryslan.nl

6.5 Grondverwerving

Bureau Beheer Landbouwgronden (BBL) kan in heel de provincie Fryslân gronden verwerven ten behoeve van de realisatie van nieuwe natuur. BBL had daarbij tot eind 2010 een koopplicht binnen de op kaartbijlage 1 als 'nieuwe natuur' begrensde natuurgebieden indien de gronden worden aangeboden aan BBL. In dat geval dient BBL de grond tegen agrarische waarde te verwerven. Deze koopplicht is een verwervingsplicht voor BBL, maar geen plicht voor de grondeigenaar om de grond te koop aan te bieden. Eind 2010 is deze koopplicht opgeschort in verband met bezuinigingsvoorstellen van het Rijk. Realisatie van nieuwe natuur gebeurt op basis van vrijwilligheid. BBL levert gronden die begrensd zijn als nieuwe natuur door aan terreinbeherende organisaties, of aan particulieren. Het beleid van de provincie is dat "nieuwe natuur" ook wordt gerealiseerd en beheerd door particulieren (of particuliere samenwerkingsverbanden). DLG heeft een inspanningsverplichting om particulieren te vinden door bijvoorbeeld inschakeling van de Het Friesch Grondbezit.

7. Subsidie aanvragen

7.1. Aanvragen van subsidie

Subsidieaanvragen kunnen alleen gedaan worden binnen de opengestelde aanvraagperiode, gewoonlijk de periode tussen half november en eind december. Gedeputeerde Staten maken de openstelling bekend in het Provinciaal Blad, provinciale dagbladen, op de website van de provincie Fryslân (www.fryslan.nl) en op de internetsite van het Steunpunt Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer Fryslân: www.sanl-fryslan.nl. Er is ook een landelijke site van de gezamenlijke provincies: www.portaalnatuurenlandschap.nl. Op deze websites is uitgebreide informatie te vinden met betrekking tot de Subsidieverordeningen Natuur en Landschap en Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap, evenals informatie over de verschillende subsidievormen, brochures en toelichtingen. Het aanvraagformulier met brochure en de pakketvoorwaarden zijn verkrijgbaar via het DR-loket (0800-22 333 22). www.dr-loket.nl

Het verdient aanbeveling om de aanvragen digitaal via "mijn loket" in te dienen. Gebleken is dat digitale aanvragen tot aanmerkelijk minder fouten leiden.

Aanvragen moeten worden ingediend bij Dienst Regelingen van het ministerie van EL&I. Dienst Regelingen beoordeelt de aanvragen op volledigheid en juistheid. De aanvraag wordt getoetst aan de regelingsvoorwaarden en aan het Natuurbeheerplan. Bij onvolledigheid of onjuistheid wordt de aanvrager éénmalig 14 dagen in de gelegenheid gesteld correcties of aanvullingen te doen.

Wanneer pakketten alleen mogelijk zijn als onderdeel zijn van een Collectief Beheerplan, worden deze alleen in behandeling genomen mits het betreffende Collectieve Beheerplan door Gedeputeerde Staten is goedgekeurd.

Gebruikelijk is dat er voor verschillende categorieën subsidieplafonds vastgesteld worden. In het openstellingbesluit kunnen plafonds ook op "nul" gesteld worden en/of pakketten uitgesloten. Bij onvoldoende budget kan een aanvraag worden afgewezen. Als de aanvraag is goedgekeurd ontvangt de aanvrager schriftelijk bericht en informatie over het totaalbedrag van de subsidie, de looptijd, de betalingswijze en de algemene voorwaarden.

Gedeputeerde Staten maken via de gebruikelijke provinciale communicatielijnen per openstellingperiode de betreffende subsidieplafonds bekend en de termijnen waarbinnen aanvragen kunnen worden ingediend.

7.2. Subsidieperiode

De Subsidieverordening Natuur en Landschapbeheer werkt met tijdvakken van zes jaar. De subsidieperiode van de verschillende subsidievormen bedraagt altijd één tijdvak. Gedurende het tijdvak moet de subsidieontvanger aan de voorwaarden en verplichtingen van de regeling voldoen.

7.3. Meer informatie

Voor meer informatie over de mogelijkheden van het subsidiestelsel Natuur- en Landschapbeheer in uw persoonlijke situatie, informatie over agrarisch natuurverenigingen, samenwerkingsverbanden of een toelichting op het aanvraagformulier kunt u terecht bij het Samenwerkingsverband Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (SANL).

SANL
telefoon: 058-2925225
www.sanl-fryslan.nl

Bijlagen

4	Index Natuur en Landschap
5	Index Landschap: mogelijkheden per zoekgebied
6	Toelichting Landschappelijk biotoopbeheer
8	Spelregels collectief akkervogelbeheer
Kaartbijlagen	
1	Kaart: EHS en overige Natuur in Fryslân
2a	Kaart: Probleemgebieden en deelgebieden in Fryslân
2b	Kaart: subsidiegrens-zoekgebied Noardlike Fryske Wâlden
3	Kaart: Collectief beheer akkervogels- en weidevogels

Bijlage 4

Index Natuur en Landschap Fryslân

ONDERDEEL NATUUR (N)

Natuurtype N01: Grootschalige dynamische natuur

Beheertype N01.01: Zee en wad

Beheertype N01.02: Duin- en kwelderlandschap

Beheertype N01.04: Zand- en kalklandschap

Natuurtype N03: Beken en bronnen

Beheertype N03.01: Beek en bron

Natuurtype N04: Stilstaande wateren

Beheertype N04.01: Kranswierwater

Beheertype N04.02: Zoete plas

Beheertype N04.03: Brak water

Beheertype N04.04: Afgesloten zeearm

Natuurtype N05: Moerassen

Beheertype N05.01: Moeras

Beheertype N05.02: Gemaaid rietland

Natuurtype N06: Voedselarme venen en vochtige heiden

Beheertype N06.01: Veenmosrietland en moerasheide

Beheertype N06.04: Vochtige heide

Beheertype N06.05: Zwakgebufferd ven

Beheertype N06.06: Zuur ven of hoogveenven

Natuurtype N07: Droge heiden

Beheertype N07.01: Droge heide

Natuurtype N09: Schorren of kwelders

Beheertype N09.01: Schor of kwelder

Natuurtype N10: Vochtige schraalgraslanden

Beheertype N10.01: Nat schraalland

Beheertype N10.02: Vochtig hooiland

Natuurtype N11: Droge schraalgraslanden

Beheertype N11.01: Droge schraalgrasland

Natuurtype N12: Rijke graslanden en akkers

Beheertype N12.01: Bloemdijk

Beheertype N12.02: Kruiden- en faunarijk grasland

Beheertype N12.03: Glashaverhooiland

Beheertype N12.04: Zilt- en overstromingsgrasland

Beheertype N12.05: Kruiden- en faunarijke akker

Beheertype N12.06: Ruigteveld

Natuurtype N13: Vogelgraslanden

Beheertype N13.01: Vochtig weidevogelgrasland

Beheertype N13.02: Wintergastenweide

Natuurtype N14: Vochtige bossen

Beheertype N14.01: Rivier- en beekbegeleidend bos

Beheertype N14.02: Hoog- en laagveenbos

Beheertype N14.03: Haagbeuken- en essenbos

Natuurtype N15: Droge bossen

Beheertype N15.02: Dennen-, eiken- en beukenbos

Natuurtype N16: Bossen met productiefunctie

Beheertype N16.01: Droog bos met productie

Beheertype N16.02: Vochtig bos met productie

Natuurtype N17: Cultuurhistorische bossen

Beheertype N17.01: Vochtig hakhout en middenbos

Beheertype N17.02: Droog hakhout

Beheertype N17.03: Park- en stinzenbos

Beheertype N17.04: Eendenkooi

Natuurtype N00: Nog om te vormen naar natuur

Beheertype N00.01: Nog om te vormen naar natuur

ONDERDEEL AGRARISCH NATUURBEHEER (A)

Beheertype A01.01: Weidevogelgebied

- Beheerpakket A01.01.01: Weidevogelgrasland met rustperiode
A01.01.01a De rustperiode loopt van 1 april tot 1 juni;
A01.01.01b De rustperiode loopt van 1 april tot 8 juni;
A01.01.01c De rustperiode loopt van 1 april tot 15 juni;
A01.01.01d De rustperiode loopt van 1 april tot 22 juni;
A01.01.01e De rustperiode loopt van 1 april tot 1 juli;
A01.01.01f De rustperiode loopt van 1 april tot 15 juli;
A01.01.01g De rustperiode loopt van 1 april tot 1aug;
- Beheerpakket A01.01.02: Weidevogelgrasland met voorweiden
A01.01.02a De rustperiode loopt van 1 mei tot 15 juni;
A01.01.02b De rustperiode loopt van 8 mei tot 22 juni.
Optioneel: Toeslag ruige mest
- Beheerpakket A01.01.03: Plas-dras
A01.01.03a De inundatieperiode loopt van 15 februari tot 15 april;
A01.01.03b De inundatieperiode loopt van 15 februari tot 15 mei;
A01.01.03c De inundatieperiode loopt van 15 februari tot 15 juni;
A01.01.03d De inundatieperiode loopt van 15 februari tot 1aug;
- Beheerpakket A01.01.04: Landbouwgrond met legselbeheer
A01.01.04a Legselbeheer op grasland;
A01.01.04b Legselbeheer op bouwland.
Optioneel: Toeslag kuikenstroken
- Beheerpakket A01.01.05: Kruidenrijk weidevogelgrasland
A01.01.05a Kruidenrijk Weidevogelgrasland
A01.01.05b Kruidenrijk Weidevogelgraslandrand
Optioneel: Toeslag ruige mest
- Beheerpakket A01.01.06: Extensief beweide weidevogelgrasland

Beheertype A01.02: Akkerfaunagebied

- Beheerpakket A01.02.01k/l: Bouwland met broedende akkervogels klei/zand
Beheerpakket A01.02.02: k/l Bouwland met doortrekkende en overwinterende akkervogels klei/zand

Beheertype A01.03: Ganzenfoerageergebied

- Beheerpakket A01.03.01: Overwinterende ganzen
A01.03.01a Ganzen op grasland.
A01.03.01b Ganzen op bouwland.
A01.03.01c Ganzen op vroege groenbemester.
A01.03.01d Ganzen op late groenbemester.

Beheertype A02.01: Botanisch waardevol grasland

- Beheerpakket A02.01.01: Botanisch weiland
Beheerpakket A02.01.02: Botanisch hooiland
Beheerpakket A02.01.03: Botanische weide- of hooilandrand
A02.01.03a Voor botanische weiderand geldt: beweiding is toegestaan;
A02.01.03b Voor hooilandrand geldt: beweiding is niet toegestaan.

Beheertype A02.02: Botanisch waardevol akkerland

- Beheerpakket A02.02.01: Akker met waardevolle flora
A02.02.01a Drie van de zes jaar graan: In tenminste drie van de zes jaren van
beheerperiode wordt graan verbouwd.
A02.02.01b Vier van de zes jaar graan: In tenminste vier van de zes jaren van
de beheerperiode wordt graan verbouwd.
A02.02.01c Vijf van de zes jaar graan: In tenminste vijf van de zes jaren van de
beheerperiode wordt graan verbouwd.
- Beheerpakket A02.02.02: Chemie en kunstmestvrij land
A02.02.02a Drie van de zes jaar graan;
A02.02.02b Vier van de zes jaar graan;
A02.02.02c Vijf van de zes jaar graan.
- Beheerpakket A02.02.03: Akkerflora randen

ONDERDEEL LANDSCHAPSELEMENTEN (L)

Beheertype L01.01: Poel en kleine historisch water

Beheerpakket L01.01.01a: Oppervlakte poel < 175 m²

Beheerpakket L01.01.01b: Oppervlakte poel > 175 m²

Beheertype L01.02: Houtwal en houtsingel

Beheerpakket L01.02.01: Houtsingel en houtwal

Beheerpakket L01.02.02: hoge houtwal

Beheertype L01.03: Elzensingel

Beheerpakket L01.03.01a: Bedekking elzensingel 30-50%

Beheerpakket L01.03.01b: Bedekking elzensingel 50%-75%

Beheerpakket L01.03.01c: Bedekking elzensingel > 75%

Beheertype L01.04: Bossingel en bosje

Beheerpakket L01.04.01: Bossingel en bosje

Beheertype L01.05: Knip- of scheerheg

Beheerpakket L01.05.01a: Heg jaarlijks scheren of knippen

Beheerpakket L01.05.01b: Heg eenmaal per 2-3 jaar scheren of knippen

Beheertype L01.06: Struweelhaag

Beheerpakket L01.06.01a: Struweelhaag snoeicyclus 5-7 jaar

Beheerpakket L01.06.01b: Struweelhaag snoeicyclus > 12 jaar

Beheertype L01.07: Laan

Beheerpakket L01.07.01a: Gemiddelde stamdiameter bomen < 20 cm

Beheerpakket L01.07.01b: Gemiddelde stamdiameter bomen 20-60 cm

Beheerpakket L01.07.01c: Gemiddelde stamdiameter bomen > 60 cm

Beheertype L01.08: Knotboom

Beheerpakket L01.08.01a: Gemiddelde stamdiameter knotboom < 20 cm

Beheerpakket L01.08.01b: Gemiddelde stamdiameter knotboom 20-60 cm

Beheerpakket L01.08.01c: Gemiddelde stamdiameter knotboom > 60 cm

Beheertype L01.09: Hoogstamboomgaard

Beheerpakket L01.09.01: Hoogstamboomgaard

Beheertype L01.10: Struweelrand

Beheerpakket L01.10.01: Struweelrand

Beheertype L01.11: Hakhoutbosje

Beheerpakket L01.11.01a: Droog hakhoutbosje (zomereik dominant)

Beheerpakket L01.11.01b: Vochtig en nat hakhoutbosje (zwarte els en/of gewone es dominant)

Beheertype L01.12: Grienje

Beheerpakket L01.12.01: Griendje

Beheertype L01.13: Bomenrij en solitaire boom

Beheerpakket L01.13.01a: Gemiddelde stamdiameter knotboom < 20 cm

Beheerpakket L01.13.01b: Gemiddelde stamdiameter knotboom 20-60 cm

Beheerpakket L01.13.01c: Gemiddelde stamdiameter knotboom > 60 cm

Beheerpakket L01.13.02a: Solitaire boom stamdiameter < 20 cm

Beheerpakket L01.13.02b: Solitaire boom stamdiameter 20 – 60 cm

Beheerpakket L01.13.02c: Solitaire boom stamdiameter > 60 cm

Beheertype L01.14: Rietzoom en klein rietperceel

Beheerpakket L01.14.01: Smalle rietzoom (< 5 meter)

Beheerpakket L01.14.02: Brede rietzoom (> 5 meter) en klein rietperceel

Bijlage 5

Index Landschapstype: overzicht mogelijkheden beheerpakketten per zoekgebied en binnen natuurterreinen

* Verkorte omschrijvingen. Pakketcodes beginnen allen met de hoofdletter L

Index Natuur en Landschapsbeheer Onderdeel Landschap				Waar kan wat aangevraagd worden			
Code	Beheertype	Subcode L.....	Beheerpakketten	Gaasterlân – Sleat	Fryske Wâlden	Noardelike Fryslân	Overig terreinen
01.01	Poel en klein historische water	01.01.00	Poel en klein historische water				*
		01.01.01a	Oppervlakte poel < 175 m2	*	*	*	*
		01.01.01b	Oppervlakte poel > 175 m2	*	*	*	*
01.02	Houtwal en houtsingel	01.02.00	Houtwal en houtsingel gemiddeld				*
		01.02.01	Houtsingel en houtwal	*	*	*	*
		01.02.02	Hoge houtwal	*	*	*	*
		01.02.03	Holle weg en graft				
01.03	Elzensingel	01.03	Bedekking gemiddeld				*
		01.03.01a	Bedekking elzensingel 30-50 %	*	*	*	*
		01.03.01b	Bedekking elzensingel 50-75 %	*	*	*	*
		01.03.01c	Bedekking elzensingel > 75 %	*	*	*	*
01.04	Bossingel en bosje	01.04.01	Bossingel en bosje	*	*	*	*
01.05	Knip- of scheerhaag	01.05.00	Knip en scheerhaag – gemiddeld				
		01.05.01a	Jaarlijks scheren of knippen				
		01.05.01b	Eenmaal per 2-3 jaar scheren of knippen				
01.06	Struweelhaag	01.06.00	Struweelhaag – gemiddeld				
		01.06.01a	Snoeicyclus 5-7 jaar				
		01.06.01b	Snoeicyclus > 12 jaar		*		
01.07	Laan	01.07.00	Laan - gemiddeld				
		01.07.01a	Gem. stamdiameter bomen < 20 cm				
		01.07.01b	Gem. stamdiameter bomen 20 - 60 cm				
		01.07.01c	Gem. stamdiameter bomen > 60 cm				
01.08	Knotboom	01.08.00	Knotboom – gemiddeld				*
		01.08.01a	Gem. stamdiameter bomen < 20 cm	*	*	*	*

Natuurbeheerplan 2012

	01.08.01b	Gem. stamdiameter bomen 20 - 60 cm	*	*	*	*
	01.08.01c	Gem. stamdiameter bomen > 60 cm	*	*	*	*
Hoogstamboomgaard	01.09.01	Hoogstamboomgaard				
	01.13.ZH1	Halfstamboomgaard				
01.10 Struweelrand	01.10.01					
01.11 Hakhoutbosje	01.11.01a	Hakhoutbosje - langzaamgroeiend				
	01.11.01b	Hakhoutbosje - snelgroeiend				
01.12 Griendje	01.12.01					
Bomenrij/solitaire boom	01.13.01a	Gem. stamdiameter bomen < 20 cm				
	01.13.01b	Gem. stamdiameter bomen 20 - 60 cm				
	01.13.01c	Gem. stamdiameter bomen > 60 cm				
	01.13.ZH1	Leiboom				
Rietzoom en klein rietperceel	01.14.01a	Smalle rietzoom < 5 meter	*	*	*	
	01.14.01b	Brede rietzoom > 5 meter				
Natuurvriendelijke oever						

Bijlage 6

Landschappelijk Biotoopbeheerplan

Algemeen

Hier wordt een planmatige aanpak voorgesteld van de huidige natuur- en landschapswaarden, hun onderlinge samenhang en de ontwikkelingsmogelijkheden. Het gaat om een combinatie van landschappelijk waardevolle elementen, gebiedjes die van belang zijn voor (avi)fauna, cultuurhistorische elementen, maar ook botanisch waardevolle elementen

Inhoud beheerplan

Het beheerplan is een begrensde gebied waarbinnen de natuur- en landschapsdoelen zijn aangegeven, de huidige natuur- en landschapswaarden en hun onderlinge samenhang en hoe deze via beheer en inrichting verder ontwikkeld kunnen worden.

Oppervlakte aanvraag- en doelpakketten

Er wordt uitgegaan dat in het zoekgebied met een minimum oppervlakte van 10 ha, een mix aan pakketten wordt aangevraagd. De mix moet minimaal 3 verschillende doelen dienen: botanisch, akker/weidevogel en landschap. Van deze minimale eisen mag worden afgeweken, wanneer in het beheerplan staat vermeld dat op een andere wijze hier al invulling aan is gegeven (bijvoorbeeld door eerdere aanvragen en/of reeds bestaand beheer op basis van vrijwilligheid of via een andere regeling).

Samenwerking

Binnen het zoekgebied werken verschillende partijen samen, o.a. agrariërs, vogel- en plantentellers, waterschap en natuurbeheerders. De samenwerking dient er toe bij te dragen dat het gebied zo wordt ingericht en beheerd dat het meeste natuur- en landschap rendement wordt behaald. De deelnemers aan deze samenwerking worden in het beheerplan vermeld. Het blijft de deelnemers vrij om afzonderlijk of in verenigingsverband een aanvraag te doen.

Oppervlakte zoekgebied

De minimale oppervlakte van het zoekgebied, waarvoor het beheerplan wordt opgesteld, is 50 hectaren. Het zoekgebied moet liggen in het Noordelijk Kleigebied en waar sprake is van akkerbouw en/of het gemengd akker- en grasland. De teelt van veevoedergewassen (o.a. maïs en GPS) worden niet als akkerbouw beschouwd. Graanteelt wordt wel gezien als akkerbouw.

Toetsing beheerplan- en aanvraag

Het Landschappelijk Biotoopbeheerplan wordt met de aanvraag meegezonden. Het beheerplan, evenals de aanvraag, zal door de Provincie worden getoetst of de gevraagde inzet van pakketten voldoende natuur- en landschapsrendement opleveren.

Bijlage 7

Spelregels collectief akkervogelbeheer

Algemene Uitgangspunten:

- Doelsoorten: patrijs, gele kwikstaart, veldleeuwerik en grauwe kiekendief.
- Maatregelen zijn gericht op doelsoorten maar andere akkervogelsoorten profiteren mee.
- Maatregelen vinden alleen plaats in de in dit plan begrensde akkerkerngebieden.
- Per akkerkerngebied organiseren beheerders in gezamenlijkheid het beheer en andere maatregelen volgens een door GS vastgesteld collectief beheerplan.

Begrenzing akkerkerngebieden

- Begrenzing van de zoekgebieden collectief akkervogelbeheer vindt in dit natuurbeheerplan plaats (zie kaartbijlage 3).
- De begrenzing van de akkerkerngebieden is bepaald op basis van potenties van het gebied voor de doelsoorten en andere akkervogels en op draagvlak onder de beheerders.

Opstellen collectief beheerplan

- De beheerders (ANV's, Akkervogelbeschermers, Jagers etc.) uit de zoekgebieden stellen samen (onder verantwoordelijkheid van een gebiedscoördinator) een collectief beheerplan op. De provincie stelt de plannen vast.
- Het collectief beheerplan beschrijft de wijze waarop maatregelen gericht op behoud en ontwikkeling van akkervogels in het akkerclustergebied worden uitgevoerd. Daarbij wordt onder andere beschreven: begrenzing van het gebied; doelen en ambities; beheermaatregelen via het SNL; overige (beheer)maatregelen, inrichtingsmaatregelen; predatiebeheer; organisatie en taakverdeling; monitoring en controle; begroting en financiering.
- Bij de beschrijving van de maatregelen in het collectief beheerplan wordt onderscheid gemaakt tussen maatregelen die van uit het stelsel SNL worden gefinancierd (natuurbraakpakket en wintervoedselpakket) en andere maatregelen (overig beheer of inrichtingsmaatregelen) die op basis van het PMJP worden gefinancierd.
- Het collectief beheerplan kan meerdere deelgebieden (met elk een minimale aaneengesloten oppervlakte van 500 hectare) beschrijven waarbinnen de maatregelen in samenhang worden uitgevoerd.
In collectieve akkervogelgebieden wordt gestreefd naar minimaal 50 (gewogen) paar/100 ha broedende akkervogels herbergen. Wegingsfactoren zijn: Patrijs 4, Kwartel 3, Veldleeuwerik 2, Gele kwikstaart 2, Geelhors 1. Extra soorten: Fazant 1, Wulp 3, Kievit 1, Graspieper 1. Bonussoorten: Grauwe kiekendief 10, Kwartelkoning 10. Voor gebieden buiten de zoekgebieden is dit een harde eis.
- Onderdeel van het collectief plan is een subsidiekaart (maximaal 1:25.000) waarin wordt aangegeven wie, waar, op welk moment, welke beheersmaatregelen uitvoert.

Beheer in kerngebieden

- Op provinciaal niveau wordt uitgaan dat 150 hectare uit het ILG-budget beschikbaar is voor akkervogelbeheer. Het gaat dan om nog lopende contracten in de gehele provincie en nieuwe in de akkerclustergebieden. In het kader van de zogenaamde POP-nu gelden is er 50 ha beschikbaar. In een akkerkerngebied is een dekking van 5% van beheersmaatregelen per collectief akkervogelbeheerplan nodig.
- Het collectief beheerplan beschrijft deze werkwijze en laat de maximale bundeling op de subsidiekaarten zien.

Natuurbeheerplan 2012

- Bij de toepassing van de twee beheerpakketten (A01.02.01c en A01.02.02) in een akkerkerngebied wordt een verhouding zomer- (natuurbraak rand/perceel) en winterpakket (zomergraan over laten staan) van circa 80:20 gevolgd. In zuidoost Fryslân ligt de nadruk met name op het winterpakket.
- Het Collectieve Beheerplan beschrijft het zaadmengsel en de zaaidichtheid dat voor genoemde pakketten wordt toegepast.
- Het Collectieve Beheerplan beschrijft de wijze van beheer (bij voorkeur in drie maaitrappen met afwisseling van hoge en lage begroeiing).
- Het Collectieve Beheerplan beschrijft voor het winterpakket een beheerwijze waarbij of ten behoeve van de veldleeuwerik het gewas na rijping van het graan wordt gemaaid, of een beheerswijze voor gorzen waarbij het graan blijft staan.

Vaststellen Collectief beheerplan

Gedeputeerde Staten stellen de collectieve akkervogelbeheerplannen vast. Daarbij zullen zij onder andere de volgende toetsingscriteria hanteren:

- a. omvang beheer (past het beheer binnen het beschikbare quotum, wordt beschreven hoe de groei wordt gerealiseerd, etc.)
 - b. ligging beheer (is het beheer geconcentreerd rondom de hoogste dichtheden akkervogels, 5% dekking op deelgebiedniveau, aanwezigheid verstoringbronnen, etc.)
 - c. beschrijving beheer (mengselbeschrijving, zaaidichtheid, maaieregime, roulatie, etc.)
 - d. organisatie (beschrijving van de organisatie, afbakening rollen, taken en verantwoordelijkheden van verschillende beheerders, etc.)
-